

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ŠT. 3, 4

MAREC ♦ 1933 ♦ APRIL

LETO 56

P. Hugolin Sattner:

† Skladatelj Peter Griesbacher.

Kmalu po novem letu mi je skladatelj Peter Griesbacher pisal, da je že pet mesecev bolan, da ima neznosne bolečine in je že okusil vseh štirin zložil Bogu na čast toliko lepega in plemenitega. Priporočam ga Vam in vsem, ki so ga vsaj po delih poznali, v molitev.

29. januarja pa mi je sporočil njegov prijatelj stolni kanonik Münz: »V naglici Vam poročam, da je danes 28. I. zjutraj ob sedmih umrl po dolgi mukapolni bolezni, pač pripravljen, toda nepričakovano hitro gospod Griesbacher. Ljubi Bog ga je rešil težkih muk, ki jih je pretrpel zlasti zadnje dni; podeli mu za plačilo nebesa, za katere je delal celo življenje

zapr. Pokopal je Griesbacherja stolni župnik Höfner in je pred »Libero« spregovoril sledeče besede: »Češčen Gospod, moj Bog, usmiljen moj Odršenik! Kaj je človek, da se mu razodeneš? Podoben je dihu, in njegovi roki in reši me silovitih voda in zapel ti bom novo pesem. Prečastiti gospod Peter Griesbacher, dekan kolegialnega kapitlja pri sv. Janezu, duhovni svetnik, profesor glasbene šole, je po dolgi težki bolezni Bogu vdan umrl. Živel je nad 68 let, ki jih je dobro porabil. Bog mu je dal sposobnost za glasbo. Pripadal je sicer pasavski škofiji, toda princ-regent mu je podelil kanonikat v Regensburgu, in tako je postal član naše škofije. Kot tak

Griesbacher se je podvrgel operaciji, ki je prinesla trenutno olajšanje, a bolezen se je vrnila in nastopila še huje ter mu pretrgala nit življenja. V torek, 31. januarja, je bil Griesbacher pokopan. Pogreba so se udeležili: škof dr. Buchinger in drugi dostojanstveniki duhovni in svetni. Grob se je

je imel priliko udeleževati se kot skladatelj, glasbeni pisatelj, učitelj glasbe in referent za orgle in zvonove. Ime Griesbacher je znano po celem svetu in to ime bo ostalo. To plodovito delovanje, ki presega moči enega človeka, je bilo mogoče, ker je prihajalo iz pobožne, svečeniške duše. Kako rad se je mudil Griesbacher v božji hiši, ki je bila po njegovem trudu prenovljena. Kako je ljubil Gospoda Jezusa in njegovo mater Marijo! Rožni venec je bil njegov spremljevalec v zdravih in bolnih dneh. Kar je Griesbacher občutil, to je izražal v krasnih skladbah. Kdo se ne spominja njegovih maš »Mater admirabilis«, »Stella maris« ter njegovih srčnih pesmi. Svoji rojstni župniji je daroval lep zvon z napisom: »Marija, ti moja mati, jaz tvoj otrok.« Ta zvon bo vedno oznanjal njegovo ljubezen do Marije. V tej ljubezni nam bodi vzor! Griesbacherjeva harfa je utihnila. Gospod mu povrni, kar je storil za njegovo proslavo. V nebesih bo pel novo pesem: »Domine, canticum novum cantabo tibi,« pesem, ki jo človek zna peti samo v nebesih.

Pokojni skladatelj Peter Griesbacher je bil rojen 25. marca 1864 v Eggelham, bil 1886 v Pasavu posvečen za mašnika, služboval nekaj časa v dušnem pastirstvu, 1894 pa prišel v Regensburg za glasbenega prefekta v semenišče sv. Emerama. Tu je deloval hkratu kot učitelj na cerkvenoglasbeni šoli in vodil glasbo v frančiškanski cerkvi. Potem je bil več časa beneficiat v Osterhofenu, 1918 pa se je povrnil v Regensburg kot kanonik kolegialnega kapitlja pri sv. Janezu in učitelj kontrapunkta in oblikoslovja na cerkvenoglasbeni šoli. V kolegialnem kapitolu je zadnja tri leta zavzemal mesto dekana.

Kot skladatelj je bil Griesbacher izredno plodovit. Zložil je nad 40 latinskih maš (eno-, dvo-, tri-, štiri-, petglasnih in svojo največjo — »Friedensmesse«, op. 200 za mešani zbor s soli, orgle in orkester),¹ več Requiemov, več Tedeumov, več litanij, vesper, en Stabat Mater, razne kantate, himne, motete, pesmi in pesemske cikle. Njegova velika, zelo porabna zbirka gradualov, ofertorijev, introitov in komunij je izšla v treh zvezkih pod imenom »Repertorium chorale« (op. 150, op. 172, in op. 175.) V I. zvezku se nahajajo poleg najbolj rabnih gradualov in ofertorijev v cerkvenem letu še Asperges, Vidi aquam, Pange lingua, Veni Creator, Missa »Janua coeli« in Requiem. Drugi zvezek prinaša vse spremenljive mašne speve za nedelje v letu, tretji zvezek pa introite in komunije za praznike in nekaterih nedelj cerkvenega leta. Vazne so njegove harmonizacije štirih koralnih Credo »Quattuor modicantandi Credo«, op. 160, prirejenih na osem načinov z vpletenimi izvirnimi večglasnimi stavki in pridejanim devetim, prostoritmično zloženim Credo. Med Griesbacherjevimi cerkvenimi pesmimi omenjam zlasti več pesmi v čast Srcu Jezusovemu, več zbirk Marijinih pesmi in pesmi za cerkveno leto. Vseh njegovih skladb oziroma del je nad 250. Op. 250 je zadnja njegova latinska maša »Missa in honorem beati Conrad« za štiriglasni mešani zbor z orglami, veličastno glasbeno delo. Kot predgovor k tej maši je Griesbacher zapisal: »Ta maša naj bo izraz posebne počastitve, ki jo hoče skladatelj izkazati svojemu v Bogu poveličanemu rojaku, blaženemu bratu Konradu Parchamškemu, s katerim je vdihaval isti domovinski zrak, ga v življenju poznal, z njim govoril in čigar varstvu priporoča svoja stara leta. Blaženi Konrad, prosi za nas! Regensburg, 2. februarja 1931. Skladatelj.«

¹ Najbolj priljubljeni, tudi pri nas večkrat izvajani sta maši Missa »Mater admirabilis«, op. 86. in Missa »Stella maris«, op. 141. za mešani zbor in orgle ali orkester; obe je priredil tudi za en glas, oziroma za dva glasa z orglami.

Griesbacher je veljal svoj čas za zelo naprednega skladatelja, ki je posebno ljubil kromatiko. Dočim so strogi cecilijanci gojili diatoniko, je Griesbacher varčno in modro rabil kromatiko tudi v spremljevanju korala. Odtod nekatera nasprotja med zastopniki obeh struj. Griesbacher je proučil Palestrino, Orlanda di Lasso in druge klasike ter hotel na vsak način priti do dna, t. j. do zadnjih vzrokov v harmoniji in kontrapunktu. Čas je šel svojo pot, svetni skladatelji so se postavili na stališče kromatike, alterirali skoraj vsak akord. Griesbacher ni šel tako daleč, ker je poslušal svoj estetični okus, izobražen v klasičnih delih. Griesbacherjeva glasba temelji po eni strani na staro klasičnih vzorih, po drugi strani pa se kaže v njej močan vpliv romantikov, zlasti Wagnerja. Kakor slika Wagner v svojih operah človeška čustva: ljubezen in sovraštvo, čednost in greh, prepir in mir, prav tako je tudi Griesbacher mojster v slikanju raznovrstnega religioznega čustvovanja. Zadnji čas Griesbacherja sicer niso več šteli med izrazito moderne, a velike razboritosti, neusahljive invencije in mojstrskega obvladovanja glasbenih oblik mu ne more nihče odrekati.

Griesbacher je o glasbi tudi mnogo pisal in razpravljal. Spisal je knjigo o kontrapunktu: navod za vezanje melodij po prosti metodi (1910), obravnaval cerkveno glasbeno stilistiko in oblikoslovje v treh velikih zvezkih (1912), analiziral Brucknerjev *Te Deum* (1919), spisal *Glockenkunde* z dodatkom, pisal mnogo v Wittove cerkvenoglasbene liste, izdajal od 1906 dalje svoj glasbeni list »*Literarischer Handweiser für Freunde kath. Kirchenmusik*«, ki je v njem objektivno ocenjeval glasbene novosti, od 1919 dalje urejeval cerkvenoglasbeni list »*Sursum corda*«. Njegovi spisi so jasni, duhoviti; čitajo se kot časnikarski podlistek.

Kot učitelj na cerkvenoglasbeni šoli je imel Griesbacher mnogo učencev, ki so ga vabili sem in tja in ga zvabili celo v Severno Ameriko. Sam popisuje to pot, žal da ni prišel do konca, smrt mu je iztrgala pero iz rok. Pred štirimi leti je šel v Dalmacijo in se potoma oglasil v Ljubljani. V svojem potopisu popisuje lepoto Adrije in se ne more načuditi njeni krasoti, kakor tudi prijaznosti in gostoljubnosti slovanskega ljudstva. Bil je mož vsestranske izobraženosti in širokega pogleda in to se javlja tudi v njegovih skladbah.

Ure so se stekle, dovolj je storil za povzdigo božje službe v cerkvi, Bog ga je poklical po plačilo. Naj doseže, kar si je tolikokrat v svojih skladbah zaželel: *Et vitam venturi saeculi*.

Dr. A. Dolinar:

Na pragu novejše glasbe.

(Dalje.)

Če gledamo zgolj idejno — če iščemo ozadje in utemeljitve novejše glasbe v smeri — v moči in valovanju idej — tedaj bi rekli tole: Nova glasba je izraz volje (hotenja) v glasbi, ki se javlja popolnoma podobno kot ob prelomu koncem 16. stoletja. — Torej glasba sedanjosti je reakcija proti predidoci dobi, odboj proti vsemu, kar je nosila s seboj njena predhodnica — romantična in zlasti novo-romantična doba.

Ta izraz hotenja, volje, usmerjenosti hotenja se javlja pri Musorgskem (1839)—1881), ki bi ga mogli nazvati kot očeta, utemeljitelja novejše glasbe, kot protest proti običajni obliki in takozvanim pravilom: on zanika vsako dogovorjeno, po gotovih pravilih izgotovljeno skladanje, zanika vsako pravilnost, zlasti glede harmonije, ki bi se ne smela prekoračiti z ozirom na čim točnejšo

silo izraza, dalje ne prizna nobenega zlovočja, še tolikšne ostrogi in trdosti v vodenju glasov, nobene nesomernosti, ki bi mu ne bila dovoljena.*

Seveda stojte pri Musorgskem vse te drznosti v službi nekaj višjega, kot zgolj formalne estetičnosti: vse so vodene bodisi po lirični, dramatični zamisli ali sploh po nekem programu. Šele pri njegovih naslednikih, n. pr. pri Rebi-kovu (1866—1920) se prične eksperiment na materialu absolutne glasbe, vrste se poskusi doseči nove harmonske in melodične izrazne prvine: n. pr. vpeljava celtonske skale. Prvinam melodične, harmonike in vodenja glasov (manj ritmičnim) je skušala nova muzika nov smisel in izrazno vrednost sugerirati. Vse te izrazne vrednote so skupljali v različne formule z ozirom na uporabo različnih lestvic bodisi proste tonalitete, atonalnosti, poizkušali so nove harmonične in melodične osnove, kot so jih odkrivali Skrjabin, Busoni, Haba, v gotov sistem združiti in vtemeljiti. Mi hočemo tu v glavnih obrisih neposredno novo smer in izraz volje zasledovati, ki je nujno vodil do teh sredstev.

Če napravimo izhodišče od stavka: Novejša glasba je reakcija, odboj proti novoromantični glasbi, ki se je v svojih učinkih razrastla šele po Wagnerjevi smrti, bi skušali zgorajšnjo trditev tako osvetliti:

a) Glasba sedanjosti je reakcija proti orkestralni masivnosti in nasičenosti novoromantične dobe. Zlasti Richard Strauss v svojih virtuosno instrumentiranih simfonskih pesnitvah in operah in Mahler v svoji IX. simfoniji — sta predstavnika te orkestralne masivnosti in prenasičenosti. Vendar se pa oba zgoraj imenovana, ki sta si v svojem bistvu docela nasprotna, v svojih poznejših delih nagibata k preprostosti in intimnosti in torej k drugačni publiki.

b) Na drug močnejši način se javlja ta odboj in protest proti čuvstvenosti novoromantične miselnosti v glasbi. Glasba sedanje dobe išče različna sredstva, da bi to čuvstvo prenasičenosti in opojnost zvoka na kak način odstranila, bodisi da se poslužuje paradije: s smešnim posnemanjem ali predelavo kakšnega motiva iz resnega dela, ki ga prenese v kakšen smešen okoliš ali delo: n. pr. Marke-jev motiv iz »Tristana« maltretira Hindemith v svoji enodejanki »Nusch-Nuschi« na vse mogoče načine: motiv najprej obrne ritmično, melodično in tudi v instrumentaciji: instrumentom, ki sicer oskrbujejo spremljanje, natovori vodilni glas, nasprotno pa vodilne instrumente (godala, lesna pihala, rogove) potisne v ozadje in jim dodeli skromnejšo vlogo. Sploh se paradija romantične in klasične glasbe vije skozi novejšo glasbo kot rdeča nit.

c) Reakcija novejši smeri je zlasti nasprotstvo proti temu, kar opravičujemo z besedo *patos* (vnetost, strastljivost, zanos, slovesnost). Nekateri novejši skladatelji vidijo svojo eksistenčno upravičenost ravno v tem pobijanju in zanižanju patosa (n. pr. Lord Berners). Biograf pravi o njem: Nekoliko svojevoljna pota ubira on v glasbi; od razjedljivega cinizma do šegave paradije, od navidezne lirike do kar najbolj osuple karikature, od nedolžne norčije do rezkega sarkazma.

d) V isti liniji leži vpeljava melodične kavarn in barov v umetno glasbo in vse eksotične plesne glasbe, kot je došla k nam iz vzhodne Evrope. Negacija čuvstva, njegovo smešenje, brezmiselno obračanje je doseženo: uporaba trivialnosti je eden važnih poizkusov premagati romantiko in priti na razgledno točko, pod katero se območje čuvstva nahaja. »Nova čuvstvenost je nesimentalna, nepatetična, realno objektivna; subjektivistična kaprica posameznika se v njej manj uveljavlja: piše dr. Vurnik v »Novi muziki« (I. 1).

e) Nova in sicer zelo — k bistvenim označbam pripadajoča lastnost sloga novejši glasbe je, usmeritev k čim popolnejši abstraktnosti (posnetju, odmišljanju). Dr. Vurnik v isti št. (1) Nove Muzike tole poudarja: Današnji svet ni več idealen in sentimental, ne ljubi metafizike, ki bi plavala v zraku, ne

* Einstein: Das neue Musiklexikon (str. 444—447).

daje rad denarja za občutke še tako pesniške in občuti v glasbi ono metodo prijetnega žgečkanja ušes à la Debussy, metodo ekspresionistične filozofije za nekaj, kar ni čista glasba. Moderni arhitekti so postali iz pesnikov inženjerji, njih čista arhitektura betonskega stila do neke mere najtočnejše utelešuje stil novega časa. To ni več stara rokoko klasicistično-romantična »lepota«, ampak kruta gola resnica v vsej svoji nepoetični nenakičenosti in nesentimentalni materialnosti, iskreni preprostosti in samosvoji strogi materialni logiki.

To usmeritev k abstraktnosti podkrepljuje v novi glasbi globoka želja sedanosti po »gotični ekspresiji«. Gotična ekspresija znači nekaj, kar preko kombinacije (poleg) muzikalno-matematičnega eksempla še potezo skrivnostnega (mističnega) na sebi očituje; v tem je iskati vzroka dejstvu, da Bruckner — mistik v glasbi — tudi med pripadniki novodobne glasbene smeri dober sloves in veljavo ohranja. To je tisto, kar vleče to novo smer k neki oddaljeni, nečustveni, nehlinjeni, nepretiravani, neponazirujoči umetnosti.

Vendar pa nima to muzikalno odmišljanje (abstraktnost) nobene zveze z abstraktnostjo (odmišljanjem) srednjega veka. Ona je zanikanje (negacija), je revolucijsko-navdahnjena hčerka romantične čutnosti, je slabo nadomestilo pristne duhovnosti v glasbi, kateri ravno pristojalo, da potom čutnega simbola (znaka) duševno duhovnost v čutnosti izraža. Je to (muz. abstraktnost novejših dobe) resnejša sestra muzikalne parodije in zato z ozirom na novodobno glasbo predvsem nemška zadeva in hkrati »nemška nevarnost«. Impresionizem je bil romantični »Kunstgriff«, da se na lep način izogne čustveni razgibanosti, čustveni mehkočutnosti, solzavosti, on (impresionizem) je bil zgoščena (potencirana) čutnost, za katero se je vse, kar spada v področje »čustva«, skrilo, je pa vseeno ostala zgolj sama čutnost. Te abstraktnosti v ruski in francoski glasbi ne bomo našli, tudi tam ne, kjer beležita ruska oz. francoska glasba svoj izvor od skladateljev semitskega pokoljenja. Na drugi strani je pa tudi res, da najdemo največ abstraktnosti v glasbi pri nemško-judovskih skladateljih n. pr. pri Mahlerju, načelno pri Schönbergu, ki — podobno Wagnerju — umetnost resumira, zaključuje in poteguje vse slikalne niti in jih povezuje v eno rezultanto. Njegovo spremstvo tvori mlajši, katerim njihov temperament brani ali jim ta prehodnost (prehodno stanje) težko dè, da bi to, kar se njim zdi obsodbe vredno in zanikano (smešno predelavo), (parodistično) z a n i k a l i.

Tukaj govori neutešljiva sila osebnostnih ozirov, osebnega jaza, otresti se subjektivnosti in doseči od vseh zemeljskih spon sproščeno, čistejšo in objektivnejšo sfero. Na neki novi podlagi se skuša Hanslickov ideal o zvočno-premakljivi obliki uresničiti, to pot pa izključivši vsako možnost sentimentalnega ponazorjujočega ali razumskega tolmačenja. Je pač isti proces kot v upodabljalni umetnosti: ona čista ekspresija je postala odmišljanje. Gesta naj z najmanjšo (minimum) količino uporabljene moči najvišjo (maksimum) mero izraza doseže, vsled česar bo gesta prazna, brezdušna, zgolj kot maska se prikazujoča. Izraznost ne bo neposredna, temveč oplahna in se bo izgubila v brezprostorju kot se izgubi zvok v vsemirju.

Osnovni temelji ekspresivnih in abstraktivnih sredstev v glasbi so: zanikanje vsake simetrije in vsakega harmonskega tolmačenja akordnih tvorb z ozirom na njih pod- in nadrejenost, enako odstranitev vseh medsebojnih odnošajev med tvoritelji melodične linije. Nič ne pride v poštev, kar bi moglo služiti kot podlaga neposrednega čustvenega poudarka: polifonija je z ozirom na muzikalno abstraktnost vse preveč ovirana od navodil in pravil; v tem položaju se približuje veliko bolj neke vrste heterofoniji. Zlasti beži pred tem, kar imenujemo akord — kot harmonska funkcija: akordna mnogoličnost in akord v medsebojnih odnosih do drugih akordov. (Dalje.)

Razgledi po naših korih.

Učencem naše ljubljanske orglarske šole sem dal po končanih božičnih počitnicah nalogo, naj napišejo, kakšno cerkveno petje in glasbo so slišali na Novega leta dan vsak v svojem kraju. S tem sem jim hotel dati priliko, da se vežbajo v pisanju in poročanju, vzbuditi v njih čim večje zanimanje za našo cerkveno glasbo in pa po njih izvedeti za petje in glasbo po raznih naših korih; saj mnogi organisti-pevovodje itak redko ali pa nikoli o tem ne poročajo. Poročila naših orglarskih učencev — četudi povečini preprosta — hočem v celoti objaviti. Sledila bodo po abecednem redu naših učencev.

Tretjeletnik Baškovič Franc poroča o cerkvenem petju v bolnišnici za ženske bolezni v Ljubljani, kjer ima brezplačno stanovanje in hrano in je tu preživel tudi božične počitnice.

»O Novem letu so peli sledeče pesmi: »Pastirci iz spanja« iz Sicherlove zbirke, Božično iz Cecilije str. 66, Premrlovo 6. božično iz zbirke »Slava Bogu na višavi« in »O ve lesene jaslice« ter Mavov Božični šopek Jezusu str. 1. Zbor, sestavljen iz čč. sester usmiljenk, šteje 7 glasov in sicer dva soprana in pet altov. Nekateri glasovi so zelo lepi. Ni pa pravega razmerja med glasovi, ker je premalo sopranov. V splošnem je to petje, če upoštevamo tako majhen zbor, dobro; pogršel sem samo dinamike in pravilne izgovarjave. Če bi bilo nekoliko več pevskih moči, več časa za pevske vaje in več pazljivosti glede dinamike in izgovarjave, bi bilo petje zares lepo.«

Drugoletnik Grm Ivan poroča o cerkvenem petju pri Sv. Lenartu nad Škofjo Loko, kjer je preživel večji del svojih počitnic pri svojem prijatelju organistu Alojziju Grandovcu.

»Pesmi smo peli sledeče: O Božiču: Cvekovo »Raduj, človek moj«, Premrlovo »Le spi, nebeško Dete ti«, Hribarjevo »Spi božje Dete, nam sladko«, Hladnikovo »Podati hočem ti srce«, Zupanovo »Božji nam rojen Sin« in Kimovčev »Tantum ergo« v A-duru; na Novo leto: Riharjevo Novoletno iz Cecilije, Mašno in dve božični iz Čadeževe zbirke »Rajske strune zadonite«, Premrlovo »Po koncu narodi« in njegov »Tantum ergo« iz zbirke »Gospodov dan«; na sv. Tri kralje: Štolcerjevo »Rajske strune«, Vavknovo »Zveličar naš se je rodil«, Riharjevo »Zveličar nam je rojen zdaj«, Premrlovo »Dete je Mati v jasli dala« in Hribarjevo »Angelsko petje«. — K temu petju moram reči, da je bilo prav dobro. Sedanji organist g. Grandovec je nastopil organistovsko službo pri Sv. Lenartu 1. oktobra 1932. Takrat je bilo pri cerkvenem zboru pevcev vseh skupaj šest. Ko je on nastopil, se je moral zanimati prvič za zboljšanje petja, drugič pa, da pridobi še nove moči, kar se mu je tudi posrečilo. O Božiču je štel ta zbor 16 pevcev. In če ravno je bil večji del pevcev takih, ki prej niso še pri nobenem zboru peli, so vseeno vse omenjene pesmi prav dobro izvajali.«

Prvoletnik Grm Janez poroča pod naslovom »Kaj so peli pri nas o Božiču« o cerkvenem petju v Boh. Srednji vasi.

»Na sv. večer pri polnočnici so peli slovensko zahvalno pesem, Gruberjevo »Sveta noč«, slovensko božično mašno, Premrlovo »In zopet prišla noč si sveta«, Riharjevi »Na polnoči grede« in »Poglejte, čudo se godi«, ter Belarjevo »Glej zvezdice božje«. Zjutraj pri drugi sv. maši je pel moški zbor. Peli so iz Premrlove zbirke za moške zборе: Vodopivčevo mašno (št. 6), Hribarjevo »O sveta in vesela noč«, Riharjevo »Poglejte, čudo se godi« in Belarjevo »Glej zvezdice božje«. Na sveti dan ob 10. uri je bila slovesna peta maša. Pel je mešani zbor te-le pesmi: Tomčevo slovensko mašo, Premrlovo »O ve lesene

jaslice«, Levičnikovo »Prišla je noč« in Cvekovo »Pastirci iz spanja vstanite nocoj«. Peli so o teh praznikih tudi nekaj še bolj starih pesmi, ki jih pa ne bom našteval. Vpeljujejo tudi ljudsko petje in upam, da bo tudi pri nas kmalu pela vsa cerkev. Pripomniti moram k sedanjemu petju to-le: petje bi bilo še dosti lepo, posebno moškega zbora, samo če bi preveč ne vleкли in če bi bili bolj točni. Zameriti jim pa petja ne smemo, ker imajo že zelo starega, a za njegova leta vendar dosti dobrega organista-samouka.«

Drugoletnik Hudobivnik Josip poroča iz Dragatuša o cerkvenem petju na praznik Obrezovanja Gospodovega:

»Pri jutranji službi božji smo peli »Najsvetejši« iz Ljudske pesmarice, Albert Lebanovo mašno, št. 3. iz zbirke »Gospodov dan«, novoletno pesem iz Cecilije, Belarjevo »Glej zvezdice božje« in Hladnikovo »Angelsko petje«. Pri veliki maši smo peli Vodopivčev »Tantum ergo« (Gospodov dan št. 96), Premrlovo četrto mašo, enajsto pesem iz božične zbirke »Pridite molit Jezusa«, četrto iz Čadeževe zbirke in Premrlovo šesto. Popoldne pri litanijah: Hribarjev »V Zakramentu vse sladkosti« iz Ljudske pesmarice. Zbor šteje 4 soprane, 3 alte, 4 tenore in 3 base. Je še bolj malo izvežban, kar se čuti zlasti glede dinamičnega prednašanja in v izgovarjavi. Stalnega organista sedaj v Dragatušu še ni. O počitnicah orglam jaz. Petje pa poučuje g. župnik, kolikor mu čas dopušča. Ljudsko petje je pri blagoslovu, kadar se pojo bolj znane pesmi in pri petih litanijah. Več v drugi priliki.«

Tretjeletnik Ivančič Stanko poroča o cerkvenem petju na Novega leta dan v župniji Gora pri Sodražici.

»Pri sv. maši smo peli blagoslovno »Glasno zapojmo«, po sv. maši Riharjevo »O naglo, naglo čas beži«. Pri litanijah »Pridi molit, o kristjan« in Belarjevo »Glej zvezdice božje«. Fara je zelo majhna (330 duš); na organista skoro ni misliti. Ljudje pojejo po cerkvi, seveda največ ženske, ker moški svet je bolj trd za take zadeve. Orgle so zelo stare in v zimskem času popolnoma nerabne.«

Tretjerednik Kastelic Janez poroča iz Šmihela pri Žužemberku, kaj so tam peli za božične praznike.

»Na praznik rojstva Gospodovega so izvajali Gruberjevo latinsko mašo, na Novo leto Schweitzerjevo, na praznik sv. Treh kraljev Hladnikovo. Izmed slovenskih božičnih pa Gruberjevo »Sveta noč«, Zupanovo »Zvezde svetlo sevajo«, Riharjevo »Na polnoči grede«, »Prisvetil je veseli dan«, »Zveličar nam je rojen zdaj« in še par drugih. Petje mi je v splošnem ugaljalo, zlasti pa sem bil vesel tega, ker se potrudijo za pravo cerkveno glasbo in jo skrbno izvajajo. Pevovodja Dominik Lavrič se mnogo trudi, da ima dober, navdušen in številen pevski zbor, za vsak glas po pet do šest oseb. Poleg tega vzgaja tudi pevski naraščaj. Pri popoldanskem opraviilu imajo vpeljeno ljudsko petje.«

Prvoletnik Kocjan Franc pove nekaj malega o cerkvenem petju v Štangi.

»Na praznik Obrezovanja Gospodovega smo peli sledeče: Gruberjevo latinsko mašo, pri blagoslovu Hribarjev »Tantum ergo«. Potem pa še Premrlovo »Le spi«. Petje je bilo dobro, če vpoštevamo majhen zbor, kakršen je pri nas. Vsega skupaj šteje zbor štiri soprane, štiri alte, dva basa in 1 tenor. G. organist Franc Jeltnikar se trudi z zborom, da doseže čim boljši uspeh.«

Tretjeletnik Koler Franc je izročil sledeče poročilo o cerkvenem petju v Idriji.

»Pri polnočnici smo peli Mavovo mašo, za ofertorij Müllerjev »O Deus, ego amo te«. Po maši smo zapeli Rozmanovo »Sveto noč«, objavljeno v »C. Gl.« 1931. Na Sveti dan ob desetih smo izvajali Wagnerjevo latinsko mašo, na Novo

leto pa Gruberjevo. Božične pesmi smo peli sledeče: Premrlove iz zbirke »Slava Bogu na višavi« št. 1., 3., 4., 6. in 7., istega skladatelja pesem »Le spi« in več lepih pesmi iz Sicherl-Premrlove božične zbirke. Iz Božičnih spevov: Premrlovo »V daljavi zvonijo božični zvonovi«, Hochreiterjevo »V zvezdicah žari nebo«, Tomčeve »Presveta noč«, »Angelsko petje« in »Jezušek na slamici« in nekatere iz lani izšle Bratuževe zbirke. — Na Sveti dan sem igral ob pol devetih v hiralnici, pa žal le na precej slab harmonij in tudi pevcev je bilo malo. Igral sem tudi pri vseh litanijah v župni cerkvi, kar se mi je prav dobro posrečilo. Idrijski zbor šteje 15 sopranov, 13 altov, 8 tenorov in 10 basov. Vaje imajo po enkrat na teden ob petkih. Pevci so zelo izvežbani. Zelo zmožni idrijski organist g. Anton Uršič zasluži za svoj trud in delo vse priznanje. Izmed cerkvenih pesmi izvajajo na idrijskem koru večinoma le nove in najnovejše skladbe, stare pridejo le malokdaj na vrsto. Latinska peta maša je vsako prvo nedeljo. Ob nedeljah so po štiri maše s petjem; ob devetih pojejo šolarji. Petje o božičnih praznikih je bilo v Idriji zelo lepo. Poslušati naš mogočni idrijski pevski zbor je za vsakogar užitek.«

Tretjeletnik Kristan Rado je napisal »Nekaj vtisov in misli o cerkvenem petju o božičnih praznikih«, kjer pravi tako-le:

»O cerkvenem petju o božičnih praznikih v našem Karmelskem samostanu na Selu nimam nič povedati, kajti kljub velikemu obisku vernikov ni petih sv. maš. Škoda je lepih novih orgel, katere, razen kakih treh slovesnosti, vse leto počivajo.

Na praznik sv. Štefana sem se udeležil več sv. maš v Štepanjvasi. Petje je bilo, razen par manjših hib, prav dobro in morem pevovodji in pevcem izreči pohvalo tembolj, ker nimajo rednih pevskih vaj in se sestanejo le za večje praznike. Dovolim pa si nekaj pripomb. — Starejše božične pesmi, kakor Riharjeve, Cvekove, Hribarjeve itd., so lepe in dvigajo ljudstvo v veselo božično razpoloženje, a odločno so mi manjkale naše novejše, saj sem slišal v obeh sv. mašah, med kakimi dvanajstimi pesmimi, samo po eno p. H. Sattnerjevo in St. Premrlovo pesem. Seveda ne gre popolnoma zametavati starejših, a čas hiti in dati moramo prednost novim in brezdvomno ravno tako lepim, kakor so te najstarejše, ter še krasnejšim božičnim pesmim.

G. pevovodji svetujem, da polaga še večjo pažnjo na izgovarjavo in vezavo besed, vsako trganje zlogov naj takoj popravi, opusti naj pa tudi trenutno nastopajoče pohitevanje in zadrževanje posameznih fraz, ki največkrat gotovo ni v skladu z izvajano pesmijo; pri tem trpi čut za takt in lepota pesmi. Vsako pohitevanje in zadrževanje je lepo, ako je postopoma pripravljeno brez sunkovitih skokov.

Ne vem v koliko je umestno in dopustno, a name je vplivala neugodno tretja sv. maša. Pri oltarju peta slovesna sv. maša, na koru navadna s slovenskim petjem in latinskimi odgovori, tako da se vršijo ves čas zastoji v bogoslužju, pevci so pa tudi večkrat v zadregi z razdelitvijo pesmi, ker ne morejo točno slediti poteku sv. maše. Zatorej slovesna ali pa navadna sv. maša!¹²

(Konec prihodnjč.)

Fr. Kramar:

Ali že imaš svoj glasbeni repertoar?

Spisani glasbeni repertoar vsega cerkvenega leta je vsakemu organistu zelo koristen in potreben in v veliko polajšavo v zbiranju nedeljskega, prazniškega in vsakokratnega glasbenega programa, kar vem iz lastne izkušnje.

¹ Vprašanje, ki smo ga v našem listu že načeli, bo treba v najkrajšem času rešiti in postaviti točno določilo: tako ali tako. — Urednik.

Pri nas v Poljanah n. pr. pojemo čez vse leto več ko 500 različnih cerkvenih pesmi od približno tridesetih cerkvenih skladateljev. Da pri takem številu človek ne more vseh teh pesmi imeti v glavi, je seveda samoobsebi umevno. Zato pa vzamem vsako soboto in dan pred praznikom in sploh kadar je treba svoj spisani repertoar v roke in tako z lahkoto zberem program za drugi dan. S tem pa tudi pesmi pravično razdelim, da se vse pesmi, ki jih znamo, približno enakokrat pojejo, da se n. pr. ne poje ena pesem desetkrat, druga pa, ki je ravno toliko vredna, pa samo enkrat. Moj repertoar je tako-le urejen:

1. **Blagoslovne:** — Ponižno tukaj pokleknimo. (Premrl, Pirnat). Sledi še 29 drugih blagoslovnih z začetnimi verzi in imeni skladateljev.

2. **Mašne.** — Oče večni v visokosti. (Adamič, Hladnik, Belar, Fabian, Gostiša, Angelik). Sledi še 34 drugih mašnih pesmi.

3. **Obhajilne.** — Najlepši trenotki, o to so pač tisti. (Vodopivec, Mav.) Sledi še 50 drugih obhajilnih pesmi.

4. **Presveto Srce Jezusovo.** — Ozri Srce se na gorjé. (Premrl). Sledi še 43 drugih pesmi o Srcu Jezusovem. (Te pesmi pojemo samo ob prvih petkih in prvih nedeljah v mesecu in vsako junijsko nedeljo.)

5. **Marijine.** — Prisrčno nam bodi pozdravljena. (Premrl, Foerster.) Sledi še čez 100 drugih Marijinih pesmi.

6. **Cerkveno leto.** — 18 adventnih. — 60 božičnih. — 2 novoletni. — 2 od sv. Treh kraljev. — 1 od sv. Družine. — 2 od Svečnice. — 31 postnih. — 3 od sv. Jožefa. — 2 od Marijinega Oznanjenja. — 27 velikonočnih. — 31 šmarčničnih (majevih). — 1 od sv. Florijana. — 1 od Križevega tedna. — 1 za Vnebohod. — 2 Binkoštni. — 2 o sv. Trojici. — 8 za praznik Sv. Rešnjega Telesa. (Seveda pojemo ta dan še več drugih o sv. R. T.) — 1 od sv. Ané. — 4 od Vnebovzetja Marijinega. — 1 od angela varuha. — 1 od Rojstva Marijinega. — 4 o imenu Marije. — 2 o žalostni M. B. — 4 roženvenske. — 1 o Tereziji D. J. — 1 o posvečevanju cerkvâ. — 2 za praznik Kristusa Kralja. — 3 od vseh svetnikov. — 3 od vernih duš. — 2 od sv. Martina, farnega patrona. — 1 o Darovanju M. D. — 2 o sv. Ceciliji. — Zahvalna. — Litanije Srca Jezusovega (Foersterjeve, Angelikove, ljudske.) — Lavretanske litanije. (Foersterjeve, semeniške, ljudske.) — Litanije sv. Jožefa. (Premrlove.) — Več družbenih za dekleta.

Jako praktično je tudi, da organist že prejšnji dan oz. prejšnje popoldne pripravi glasove pevcem na koru, sebi pa partiture, posebno v takem kraju, kjer je tudi jutranja maša. Koliko manj sitnosti s pesmimi je v tem slučaju, kakor pa tam, kjer je navada, da se pevcem kar sproti med mašo dajejo glasovi v roke. To stori navadno kakšna starejša pevka ali pevec, ker organist ne more, ker nima prostih rok. Na svoje oči sem videl, kako je taki pevki vse skup po tleh padlo, tako, da preden je ona vse te zmešane glasove uredila in razdelila, bi dotično pesem prav lahko že odpeli. Koliko je pa nepotrebnega šepetanja, kar je gotovo vse prej ko dostojno, o tem pa še govorim ne. Tudi se s tem, ako organist že prejšnji dan odbere program in pripravi glasove pevcem na koru, zamaše sitna usta tistim pevcem in pevkam, ki jim nobena pesem ni všeč, katero šele v nedeljo morda organist njim predloži. Tudi navada, da pevci sami izbirajo pesmi na koru, ni v čast organistu; organist naj zbere pesmi, ne pevci!¹

¹ Prav gotovo. Tako je tudi ukazano po cerkvenoglasbeni določbi. — Nasvet g. Kramarja glede sestave celotnega glasbenega repertoarja, ki ga zmore posamezen kor, prav toplo pozdravljamo. Naj bi vsi naši cerkveni pevovodje to napravili. — Urednik.

Avtorska zaščita.

II.

Z uveljavljanjem avtorskega zakona je naša država pristopila k bernski konvenciji in s tem v krog vseh drugih kulturnih držav. Samo med Sovjetsko Unijo in inozemskimi avtorji se niso dale razmere povoljno urediti.

Zaščito avtorskih pravic smo z zakonom dobili; ali kako te zajamčene pravice v prid avtorjev izkoristiti, kako zaščito organizirati, kako izvajalce, bodisi doma ali v inozemstvu, pridobiti ali celo prisiliti, da bodo te avtorske pravice spoštovali, to je bila težka in zelo komplicirana stvar.

V Zagrebu je še pred izglasenjem avtorskega zakona obstojal biro za zaščito zlasti velikih avtorskih pravic. Zakon namreč pozna velika in mala avtorska prava. Velika prava veljajo za odrska dela, mala za koncertna, plesna in slična dela. Vsled tega eksistirajo v inozemstvu in sedaj tudi pri nas društva za velika in mala prava, ki so zopet združena v lozadevne federacije. Naj omenim že sedaj, da je v vsaki državi, in tako tudi pri nas, društvo za izkoriščanje mehaničnih pravic (glasbeni film, gramofon itd.). Sedež je v Zagrebu. Društvo se imenuje Jdap (Jugoslovensko delniško društvo za izkoriščanje mehaničnih avtorskih pravic). Stopilo je v federacijo z inozemskimi društvi, ki zasledujejo isti cilj. Centrala je v Parizu pod imenom »Bureau Internationale de l'Edition Musico-Mecanique ali kratko: Biem). V federaciji društev za mehanične pravice so n. pr. še društva »Edifo« v Parizu z agenturami v Sofiji, Aleksandriji, Buenos Aires, Melbourne, St. Paolo, Havana, New York, Barceloni in Borneo, društvo »Ammre« v Berlinu s filijalkami na Dunaju, v Varšavi in Pragi, »Side« v Milanu, »Britico« v Londonu, »Mechan-Licenz« v Švici, »Semert« v Budapešti, »Sobeda« v Bruslju, »Aepa« v Grčiji, »Merea« v Amsterdamu, »Sarda« v Bukarešti in »Neb« v Kopenhagenu. Zanimivo je, da so društva Edifo-Biem in v prvem članku omenjeni »Sacem« financirala na pariški juridični fakulteti znanstveno stolico za avtorske pravice. Če je taka stolica potrebna v Franciji, bi bila potrebna marsikje drugod še veliko bolj. Pri nas n. pr. s prav malimi izjemami nimamo nobenega specialista-jurista za avtorske stvari in praksa je pokazala n. pr. pri raznih avtor. tožbah zlasti na Hrvaškem, da sodniki avtorskega zakona ne poznajo, da, ga celo odklanjajo. — Zdelo se mi je prav, da sem v informacijo čitateljev omenil torej tudi Idap.

G. Srečko Albini, d. d. je imel v trenutku, ko je bil avtorski zakon uveljavljen, zasebno pisarno v Zagrebu, ki se je pečala z zastopstvom in zaščito inozemskih in domačih glasbeno-odrskih del. Na, menda, njegovo pobudo so se začeli razgovarjati jugoslovanski glasbeniki in književniki o društvu, v katerega krog naj bi vsi pristopili ter si v tem društvu nato osnovali poslovalnico, ki naj bi organizirala ubiranje honorarjev, tantjem itd. Dolgotrajni razgovori so končno dovedli do ustanovitve društva »UJMA«, t. j. »Udruženja jugoslovanskih muzičkih autora«. Dramski pisatelji imajo svoje društvo UJDA (Udruženje jugosl. dram. avtorjev) itd. Kakor je pač povsod, tako tudi pri nas k UJMA niso pristopili vsi glasbeniki in to iz raznih vzrokov. Nekateri se za avtorsko društvo niso zanimali, zopet drugi so hoteli svoja dela sami zastopati, nekaj jih je (na pr. »Sklad« v Zagrebu), ki za izvajanja svojih del načelno nočejo nikakih odškodnin, mnogo jih UJMA sama ni hotela sprejeti, nekateri so društvo bojkotirali iz osebnih razlogov, temu ali onemu niso prijala pravila, precej pa jih je bilo, ki k društvu niso pristopili radi tega, ker je UJMA izročila avtorsko zaščito svojim članom d. d. Albini. Zelo malo pa je jugoslovanskih komunistov, ki so člani inozemskih avtorskih društev in ki radi tega ne morejo biti istočasno tudi člani UJMA. Pri mnogih narodih naletimo na skladatelje, ki niso včlanjeni

nikjer, a to so moške, ki sami zaležejo za ducat in še več drugih, in ki lahko poljubno diktirajo honorarje in tantijeme za izvajanje svojih svetovno znanih del. Za vse ostale pa nudi včlanjenje v avtorska društva brez dvoma velike ugodnosti. Posamezni avtor ima pravico podeljevanja dovoljenja za izvedbo svojih del, ima pravico do kontrole nad izvajanjem, pravico do odškodnine za njihovo izvajanje, prevedbo, aranžmane itd. V domačem kraju mu ne bo težko zasledovati na pr. vsa posamezna izvajanja, dogovoriti se s prireditelji za primerno avtorino, težje bo že nadzorstvo nad izvajanjem v bližnji in daljni okolici, nemogoča pa bo že kontrola izvajanja v celi državi, ali celo izven nje. Prireditelji ga najčešče ne bodo prosili za dovoljenje izvedb, ne bodo mu izvedb niti naznaili in če jih ne bo tirjal za honorar, mu ga prav gotovo v najčeščih slučajih ne bodo nakazali. Poleg pisarij, jeze in morebitnih dragocenih in končno še brezuspešnih tožb bodo prireditelji njegova dela odstavili iz svojih programov, njega samega pa zasovražili. Vsaj pri prirediteljih, katerim še upravičenost avtorskih zahtev ni prešla v kri in meso, kot se je to že davno zgodilo drugje, bo komponist doživel mnogo bridkega razočaranja. Poleg tega pa je vsa stvar dovoljevanja, terjanja itd. zelo odiozna. In še nekaj se more zgoditi. Na programu ima prirejevalec koncerta prav lahko na pr. eno delo komponista, ki je član avtorskega društva, eno delo nečlana, po eno delo člana kakega inozemskega avtorskega združenja. Prirejevalec bi se moral sedaj posebej razgovarjati o dovoljenju izvedbe in odmeri honorarja z vsakim posameznikom in mnogokrat bo rajše vrgel vso prireditel v koš, ko da bi plačeval na tri ali celo na več strani. Ako pa ima delo samo z zastopnikom avtorske poslovalnice, se bo kaj lahko dogovoril, saj si more pridobiti pavšalno dovoljenje za izvedbo vseh del včlanjenih avtorjev in tudi višina honorarja za izvedbe je stvar medsebojnega dogovora. Ta honorar se ne more in se ne sme poljubno diktirati. Njegova višina bi se morala prilagoditi namenu prireditve in imovinskemu stanju prireditelja. Nikakor bi ne smela zavirati predvsem kulturnega dela. Razgovori v društvu so pokazali, da UJMA nima v svoji sredi ljudi, ki bi imeli dovolj potrebnega znanja o avtorski zaščiti in organiziranju komplicirane poslovalnice, ni pa predvsem imela potrebnih sredstev za ureditev centralne pisarne z gotovim številom poslovnih moči, in svojih agencij v vseh večjih krajih države, zlasti — poleg Zagreba — v Ljubljani in v Belgradu. In še je bil tu tretji tehnični vzrok: UJMA kot novo ustanovljeno, mlado društvo, ni imelo še nikakih zvez z inozemskimi društvi, ki bi ji bili poverili zaščito svojih članov pri nas doma in ki bi v zameno zato ščitili naše avtorske pravice v svoji zemlji. Ako naj ima izvajanje avtorskega zakona poleg moralnega tudi materialni uspeh, mora biti zaščita recipročna. Sto- in še večkrat več se izvaja pri nas tuje glasbe, kot v tujini naše, in ker si po dogovoru dele čisti skupni dohodek vsi avtorji — domači in tuji — na enak način bi v resnici le mi imeli dobiček od tujih avtorjev, a oni od naših le zelo, zelo neznatno korist. Srečko Albini pa je bil mož, ki se je že davno pred vojno pečal z zaščito avtorskih pravic, ki je bil torej do dobra podkovan v tej stroki, ki je že imel tako strokovno pisarno, verzirano osebe, svoje zastopnike po večjih krajih države, ki je zaslopal že zelo mnoga inozemska avtorska društva in ki je imel najvažnejše — denar. Ponudil se je UJMA sam, da prevzame organizacijo avtorske zaščite njenih članov, da razširi v tem smislu svojo pisarno in da da UJMA na razpolago tudi potrebna denarna sredstva, ki jih je ta morala imeti, da si je lahko nabavila potrebni pisarniški material, tiskovine, da je izplačevala potnine svojim odbornikom, ki so se morali voziti na pr. iz Ljubljane ali Belgrada v Zagreb itd. UJMA je bilo torej prisiljeno izročiti avtorsko zaščito svojih članov delniškemu društvu Srečko Albini ter je moralo z njim skleniti tozadevno pogodbo — ki, kakor bomo videli, ni bila baš ugodna za UJMA — in to na deset let. Ločiti moramo tedaj strogo pojma UJMA in A. C., Udruženje jugoslovanskih glasbenikov in Avtor-centrala, ki vrši po

pogodbi še danes avtorsko zaščito za avtorje. G. Srečko Albini je avtorsko-poslovalnico za mala prava po enem letu prodal lesnemu trgovcu g. Sv. Bakarčiču, ki jo je — ko jo je še razširil — preimenoval v Avtor-Centralo. Tudi z njim je UJMA sklenila enako pogodbo, kakor s S. Albinijem, in to tudi na deset let. V tej pogodbi in njeni dolgotrajnosti ležijo vzroki težkih in škodljivih sporov med UJMA in AC, ki jih na lastni koži občutimo vsi v UJMA včlanjeni avtorji.

Pa pogledjmo najprej, kakšna organizacija je UJMA.

Dne 3. decembra 1929 so bila potrjena njena pravila. Namen društva je zaščita umetniških, stanovskih in materialnih interesov njegovih članov, izkoriščanje njihovih pravic do mehanične reprodukcije na kakršenkoli način in javne izvedbe njihovih del na kakršenkoli način doma in v tujini. Sedež društva je v Zagrebu. Društvo se deli v tri skupine: ljubljansko, zagrebško in belgrajsko. Redni član more biti vsak skladatelj in vsak avtor. Pod imenom avtor se razume pesnik ali pisatelj poljubnega uglasbenega teksta. Izredni člani pa morejo biti dediči ali pravni nasledniki skladateljev in avtorjev, pooblaščenici obdelovalci zakonito zaščitene ali nezaščitene glasbenih del, pooblaščenici prevajalci tekstov in založniki skladb, ako s tem soglaša skladatelj dotičnih skladb. Vsak član mora predati pravico izkoriščanja za vsa svoja dela Udruženju. Vsa svoja dela mora v posebni tiskovini popisati, navesti pri vokalnih skladbah avtorja teksta, izjaviti, s kolikim odstotkom si je zaščitil avtor pogodbeno svoje pravice, navesti značaj prijavljene skladbe, trajnost itd. Z dovoljenjem društva si sme član izgovoriti svobodno razpolaganje le celih odrskih del. Udruženje ima dalje pravico tudi do izkoriščanja mehanične reprodukcije bodisi v glasbenem filmu, radiu, na gramofonu itd. Člani brez posebnega privoljenja odbora ne smejo biti obenem člani kakršnegakoli drugega društva z enakim ciljem. Zelo važni so člani 8., 9., 10. in 11. Član iz društva lahko izstopi, more pa biti tudi izključen, v obeh slučajih pa ostanejo vsa njegova do tedaj prijavljena dela v izključnem zastopstvu društva še deset let od dne izstopa ali izključenja. — Vsaj v slučaju izključenja bi gornji člani pravil potrebovali izpremembe.

UJMA si more urediti ter vzdrževati za izvrševanje svojih ciljev poslovalnico, a more to nalogo, ako to upravni odbor sklene, deloma ali v celoti, začasno ali trajno prenesti na kakšno drugo društvo, zavod, agencijo ali osebo. — Na vsak način bi smel o tem sklepati le občni zbor. Delokrog poslovnice je:

a) da sklepa v svojem imenu s podjetniki za mehanično reprodukcijo in s prireditelji javnih izvedb v tu- in inozemstvu, direktno ali potom svojih inostranih zvez in zastopstev dogovore glede pravice mehanične reprodukcije, oziroma javne izvedbe po svoji uvidevnosti in pod najugodnejšimi pogoji;

b) da zavezuje s svojimi dogovori prirejevalce zabavnih glasbenih prireditev, da morajo gotovi del sporeda tvoriti dela domačih avtorjev in komponistov, ki so člani UJMA;

c) da kontrolira izvajanje dogovorov in da pobira dogovorjene avtorske honorarje;

č) da repartira (razdeli) pobrani denar med člane potom vsakoletnega obračuna;

d) da daje posameznim članom društva, ki so za to zaprosili društvo in ki jim je to dovolil upravni odbor, predujme na podlagi doseženih poslovnih rezultatov in na račun letnega obračuna;

e) da štiti izvensodnim in, ako bo to smatrala za potrebno, tudi sodnim potom v svojem imenu, ob svojih stroških in v svojo izgubo avtorske pravice na mehanično reprodukcijo in izvedbo, ki so prenesene na njo. (Omenil sem že, da se je za izkoriščanje glasbeno-mehaničnih pravic pri nas, kot že drugje, osnovalo društvo JDAP, ki pa je integralni del Avtor-Centrale, t. j. poslovalnice UJMA.)

Stroški za vse to se bodo pokrivali iz brutodohodka UJMA.

Člena 15. in 16. pravil društva govorita o repartitiji, t. j. o razdelitvi čistega dohodka med člane. Poglejmo najprej, kako se vrši taka repartitija.

Kot temelj za repartitijo (razdelitev) služi poslovalnici z ene strani končna vsota nabranega denarja do konca poslovnega (koledarskega) leta, a z druge strani podatki iz poslovalnici poslanih programov izvajanih skladb. Avtorska poslovalnica obvezuje vsakega prireditelja, da poleg izplačila dogovorjenega honorarja tudi redno dostavlja svoje izvajane programe, ki se morajo takoj po prejemu v poslovalniški pisarni izdelati, t. j. izpisati se morajo iz programov komponisti in izvajana dela ter vnesti v matične karte. Za vsako posamezno kompozicijo je treba gotove matične karte, v katere se zapišejo iz vpisanih programov izvajane kompozicije, ki se ob koncu leta seštejejo.

Vse skladbe se po svoji obliki in svojem značaju dele v razne kategorije. Po vzorcu inozemskih avtorskih društev je tudi upravni odbor UJMA kategoriziral domače skladbe, primerjajoč vsako kategorijo z odgovarjajočo kategorijo kake splošno znane inozemske, kot vzor kategorizirane skladbe. Ker je po ogromni večini naša jugoslovanska glasba zborovska, vokalna, je odbor kategoriziral, oziroma s točkami višje opremil enaka domača dela, kot so to storili inozemci. Težko in odgovorno tozadevno delo upravnega odbora se ne more smatrati kot definitivno, zlasti pa ne spričo neštetih kategorij skladb kot izčrpno in popolnoma pravično. Vzemimo, da spadajo šansoni, koračnice, moderni »šlagerji« in kratki odlomki iz raznih večjih del v najnižjo kategorijo. Poentirajo se z 18. točkami, t. j., da se jim vrednost 18 točk. Veliki valček (na pr. dunajski), večji deli iz oper itd. imajo vrednost 24 točk, uverture, instrumentalna in vokalna dela večje vrednosti imajo 48, operni, operni potpuriji, fantazije, suite, deli simfonične glasbe 108, cele simfonije 120 točk. Te vrednostne točke se nanašajo na pr. le na zabavno glasbo, kot so plesi, koncerti v kavarnah, restavracijah, vrtovih itd. Pri strogo koncertnih izvedbah (simfonični, komorni, razni vokalni koncerti itd.) veljajo za vsako posamezno delo znatno višje količine točk.

Če se ob koncu leta — pogoj je seveda, ako ima a) poslovalnica vse programe v rokah, b) ako je vsako delo komponist v posebni tiskovini prijavil, c) ako je prijavo opremil glede značaja skladbe, č) ako se da po tej prijavi skladba točno kategorizirati in njena vrednost označiti s točkami, d) ako ima poslovalnica za to delo večje strokovne sile na razpolago —, v poslovalnici seštejejo vsi zapisi v matičnih kartah, more poslovalnica iz rezultata ugotoviti, kolikokrat je bila posamezna skladba udeležena pri razdelitvi čistega dohodka. Če smo na opisani način zaključili in sešteli vse matične karte tu- in inozemskih skladateljev, ki jih poslovalnica zastopa, smo ugotovili skupno število vseh točk. Sedaj je lahko izračunati vrednost ene točke. Vsota denarja, ki se mora razdeliti med avtorje, se deli s številom točk in tako enostavno dobimo vrednost ene točke. Število točk na vsaki matični karti sedaj pomnožimo z denarno vrednostjo ene točke in končni rezultat nam pove, koliko dobi avtor za izvedbo ene, a končno tudi za izvedbe vseh svojih, seveda, izvajanih, a ne samo prijavljenih kompozicij. Skladatelj je na pr. lahko komponiral in prijavil deset simfonij, ki se v teku leta niso niti enkrat izvajale, drugi pa ima prijavljenih deset malo vrednih »šlagerjev«, ki so se izvajali tisočkrat, tedaj bo imel prazen žep prvi, drugi pa se mu bo smejal. Žal, da je tako na svetu, in tudi zato je resne glasbe danes čim dalje manj, »šlager« pa je preplaval svet.

Vzemimo za točnejše razumevanje repartitije praktičen primer (po »Avtorju«):

Iz poslanih programov določi poslovalnica, da je bil plesni kos komponista A. izvajan v lokalih v teku leta 3000 krat, gre mu 18 točk za izvedbo, kar pomeni $3000 \times 18 = 54.000$ točk.

Valček komponista B. je bil izvajan 800 krat, točk je vreden 24, rezultat je $800 \times 24 = 19.200$ točk.

Potpuri komponista C., ki mu gre 120 točk, je bil izvajan 500 krat, torej $500 \times 120 = 60.000$ točk.

Navedena trojica ima torej $54.000 + 19.200 + 60.000 = 133.200$ točk. Vzemimo, da je bilo poleg navedenih del izvajanih še dva- do tri tisoč raznih drugih del, na katere bi odpadlo (po zgornjem računu) 9.866.800 točk, bi bilo vsega skupaj 10.000.000 točk. Recimo, da vsi pobrani honorarji in vse tantijeme — po odbitku režijskih in drugih stroškov poslovalnice — znašajo ravno 1.000.000 Din. Denarna vrednost ene točke bi bila za eno poslovno leto (lahko je vsako leto drugače): $1.000.000 : 10.000.000 = 0.10$ Din, ali deset par. Skladatelj A. bi dobil za svoj »šlager« Din 5400, skladatelj B za valček Din 1920, skladatelj C za potpuri Din 6000, vsi ostali pa Din 986.680. Skupaj Din 1.000.000. Račun je točen in skladatelji morajo priznati nepristranost in pravičnost sistema, ako je točno in pravilno tudi — vse drugo.

Že prej sem omenil, da mora poslovalnica zbrati, ako hoče izvršiti točno repartitijo, vse programe iz celega svojega področja doma, pa vedeti mora tudi za vse izvedbe domačih del v inozemstvu. Vem iz lastne kontrole v poslovalnici in iz sej upravnega odbora, da je »programna služba« zelo nezadostna. Krivda zadene tu prireditelje, ki so se obvezali, da bodo dostavljali programe, a tega ne store, netočnost programov glede imen skladateljev, skladb, avtorjev in založnikov. V lastnem interesu skladateljev bi bilo, da bi sami zasledovali izvedbe svojih del, če je to vedno mogoče, in obveščali o tem poslovalnico. Zopet pa se tu po pravici vprašamo, ali pa je to tudi v skladu z našimi pravicami kot člani društva, ki odstopamo več kot polovico nam pripadajočega honorarja poslovalnici, da nas zastopa in ščiti naše pravice? Saj ima od nas mnogo več, kot mi od nje po pogodbi, ki smo jo sklenili z njo. Brigati bi se morali za programe njeni uradniki, njeni agenti in zaupniki, od katerih menda ni niti eden glasbenik, niti ni eden menda glasbeni strokovnjak, a žive vsi, ali imajo vsaj lepe dohodke od nas, od naše glasbe.

Skladatelji bi morali dalje izpolniti točno prijave svojih del, dopolnjevati jih in pošiljati sproti društvu, da jih dostavlja poslovalnici, ker brez »prijav« ne more biti vsaj približno pravilnega kategoriziranja in poentiranja skladb.

Naj navedem značilne primere. Ob priliki lanskega rednega obnega zbora UJMA so se nekateri člani odločno uprli proti rezultatom repartitije, češ, da so prikrajšani. Revizijski odsek društva je prejel nalogo, da revidira repartitijo. Za ljubljansko skupino sva, videč, da revizijski odbor svoje naloge ni imel časa izvršiti, storila to jaz in g. L. M. Škerjanc. Pregledala sva samo matične karte, programe in repartirane vsote za člane slovenske skupine ter takoj prišla na deloma gorostasne nepravilnosti.

Ugotovila sva na pr., da poslovalnica za celo leto 1932 ni imela niti enega programa. Glasbene Matice in glasbenih prireditev njene koncertne poslovalnice. Odpadli so torej vsi honorarji za skladatelje in njihova dela, ki so bila v (festivalnem) letu 1932 na koncertnih programih Glasbene Matice ali njene koncertne poslovalnice. Poleg teh programov je manjkalo še lepo število drugih.

Pri matičnih kartah posameznih del sva našla na kompozicijo »Salome«, fox-trot, ki naj ga je komponiral Sl. Osterc. »Prijava del« Osterca res navaja kompozicijo »Salome«, a pod označbo »minutna opera«, ki še ni bila nikdar izvajana. Uradnica, ki je »Salome« krstila za fox-trot, se je spomnila, ne da bi pogledala v prijavo Osterčevih del, na istoimenski fox-trot meni neznanega komponista, ga je pripisala Ostercu in dobro je bilo. Dobil je za večkratno njegovo izvedbo v kavarni Din 9.90. Za svoj resni violinski koncert z orkestrom je dobil Din 10.80, za kratko pesmico »Jurjevanje« pa — Din 120. — Dr. Antonu Dolinarju so pripisali tudi vsa dela njegovega brata, ki do tedaj še ni bil član UJMA. Prelovcu so naprtili Mirkovo »Jutro«, Mirku mojo »Tožbo«. P. H. Sattner

je za enkratno poldrugournu izvedbo svojega oratorija »Assumptio« dobil Din 12, za »Misso Seraphico« tudi Din 12. Assumptio pa so izvajali menda petkrat. Dr. Schwab ni nikdar komponiral orkestralnega dela »Za vrijeme Haydna«, itd. itd. Domov prišedši, sem zbral vse programe Glasbene Matice in druge programe, ki sem jih mogel dobiti, za leto 1932, sestavil seznam na programih nahajajočih se slovenskih komponistov in njihovih del ter jih kategoriziral in poslal poslovalnici, ki je lojalno in nemudoma repartitijo za slovenske člane korigirala. Ako so enako storile tudi zagrebška in belgrajska skupina, tega ne vem, a mislim, da nista.

Torej je nujno potrebno predvsem paziti na redno dostavljanje programov in na točno izpolnitev prijav skladb. Poslovalnica pa mora skrbeti za glasbene strokovnjake v svojem uradu.

Vsota, ki jo dobe skladatelji za svoja dela ob sklepu vsakega poslovnega leta, pa je le približno 40% tega, kar jim po pravici gre, ker po pogodbi dobi Avtor-Centrala 50%, 10% pa gre v društveno blagajno za odplačilo dolga pri Avtor-Centrali in vzdrževanje lastnih pisarniških potreb.

50%, ki si jih za zaščito avtorskih pravic članov UJMA in drugih inozemskih avtorskih, po nji zastopanih društev obdrži Avtor-Centrala, tvori njen dobiček, iz katerega mora kriti vzdrževanje svoje centralne pisarne v Zagrebu, svojih filijalk v Belgradu in Ljubljani, iz katerih mora honorirati svoje številno pisarniško osebje, itd.

Prvi odstavek § 15. pravil UJMA se celo glasi takole: Repartitija se izvede tako, da pokrije poslovalnica iz bruto-prihoda najprej svoje stroške, zatem izloči 10% za blagajno društva, a ostanek razdeli po prej navedenem ključu med člane domačega društva in inozemskih društev.

Prvi odstavek § 15. torej niti ne govori o 50% odbitku za poslovalnico, temveč ji nudi neomejeno svobodo kritja svojih stroškov, ki se ne dajo najbrž niti kontrolirati, ali jih vsaj do sedaj ni nihče kontroliral. Iz nezaupanja v pravilno poslovanje poslovalnice so nastale v drugi polovici lanskega leta med UJMA in A. C. nesoglasja, o katerih bom govoril pozneje.

§ 17. društvenih pravil našteva organe društva, § 18. do 26. govori o glavni skupščini, ostali člani o delegacijah posameznih skupin (belgrajske, zagrebške, ljubljanske), katerih vsaka ima svojega načelnika in dva odbornika kot delegata za upravni odbor, od katerih naj bo, ako mogoče, eden komponist, a drugi avtor. Volijo se za tri leta. Drugi člani so slični členom pravil drugih društev. Ako se UJMA razide, se imovina končno razdeli, ako se v teku petih let ne ustanovi društvo z enakim namenom, na enake dele glasbenima akademijama v Belgradu in Zagrebu ter konservatoriju v Ljubljani.

Tačasni predsednik UJMA je operni direktor Krešimir Baranović, tajnik odvetnik dr. Milan Majer, blagajnik profesor Franjo Lučić, podpredsednik jaz, kot načelnik ljubljanske, in inšpektor Pero Krstić kot načelnik belgrajske skupine ter ljubljanska delegata komponist Zvonko Prelovec in na mestu iz UJMA izstopivšega L. M. Škerjanca komponist msgr. Stanko Premrl, iz Belgrada pa komponista Manojlović in Vukdragović poleg še nekaterih odbornikov iz Zagreba.

Lastnik poslovalnice in njen generalni direktor je bivši lesotržec Sv. Bakarčič, direktor IDAP pa Milivoj Kern. Načelnik ljubljanske filijalke Avtor-centrale je uradnik pogrebnege zavoda Ciril Tavčar.

Dokler traja pogodba UJMA z Avtorcentralo, ima slednja ali pooblaščen filiala edina pravico sklepati pogodbe z glasbenimi prireditelji, predpisovati višino avtornin, jih pobirati, zaračunavati, izvedbe kontrolirati ter na podlagi avtorskega zakona tudi, kadar se ji zdi to potrebno, sodno postopati.

(Dalje sledi.)

Dr. Antun Goglia: Ivan pl. Zajc o stotoj godišnjici njegova narodjenja.

Ta obširna, 66 strani obsegajoča razprava je izhajala l. 1931. in 1932. v hrvatski »Sveti Ceciliji« ter izšla tudi v posebnem ponatisu. Znameniti hrvatski in tudi pri nas znani, a vendar premalo znani in upoštevani skladatelj Ivan pl. Zajc je v Goglijevi razpravi najskrbneje in kar moči natančno in podrobno popisane. Pisatelj Goglia obravnava celo Zajčevo življenje in delovanje.

Ivan pl. Zajc se je rodil v Reki 3. avgusta 1831 kot sin vojaškega kapelnika Ivana Nepomuka Zaytza od Zagieza, po rodu Čeha, in čigar plemstvo je izhajalo iz Ogrskega. Zajčeva mati je bila Ana Bodenstein. Zajc je dobil pri krstu ime Ivan Stjepan Dragutin. Zajčev oče je bil l. 1835. premeščen s svojim polkom v Zader, kmalu potem pa zaprosil za upokožitev ter se stalno naselil v Reki. Tu je še kot upokojenec deloval kot ravnatelj filharmoničnega zavoda, kot kapelnik mestne godbe in organist glavne župne cerkve. Nekaj malega je tudi komponiral.

Mladi Ivan Zajc je kazal izreden dar za glasbo že v mladih letih. S petim letom se je pričel učiti klavirja in violine, s šestim letom je nastopil že na javnem koncertu. Z desetim letom je začel komponirati in zložil v treh letih 13 večjih skladb. Z dvanajstim letom se je lotil opere »Marija Terezija« in dokončal 1. dejanje. Nato je zložil še Agnus Dei. Očetu ni bilo všeč, da se njegov Ivan toliko bavi s komponiranjem. A glasbena učitelj Rubessa in Morassi, ki sta poučevala mladega Zajca, sta pregovorila očeta, da je sina po končanih gimnazijskih študijah poslal na milanski konservatorij. L. 1850. je Zajc prišel v Milan. Tu so ga poučevali Rossi dramatsko glasbo, Monsevitto splošno kompozicijo, Ronchetti kontrapunkt, Mazzucatto instrumentacijo. Kot konservatorist je dobil nagrade za več svojih skladb: za Fugo (op. 54), za overturo (op. 77) in sekstet (op. 78). Skladbe so bile tudi javno izvedene. Najbolj pa se je postavil, ko je kot abiturient konservatorija dovršil od ravnatelja dano nalogo, naj vsak abiturient zloži v treh mesecih opero »La Tirolese« (op. 79), in je Zajčevo delo profesorski zbor pohvalil kot najbolj vredno, da se izvaja. Opera je bila izvajana 4. maja 1855 na konservatorijskem odru, izvajali so jo konservatoristi, vodil je Zajc. Uspeh je bil sijajen. Ravnatelj Rossi je hotel Zajca obdržati v Milanu kot namestnika ravnatelja na »Scali«. Družinski oziri pa so klicali Zajca nazaj v domovino. L. 1854. mu je namreč umrl oče, kmalu nato tudi mati. Ostala mu je še sestra Albina, tudi glasbeno zelo nadarjena — glasbe se je učila v Reki in dovršila operno šolo na milanskem konservatoriju — pela pozneje na milanski »Scali« in v raznih drugih italijanskih mestih.

Na prigovarjanje rojakov se je Zajc odločil, da ostane v Reki. Prevzel je mesto ravnatelja in koncertnega mojstra pri mestnem gledališkem orkestru in bil od mestnega magistrata imenovan za učitelja glasbe na reškem filharmoničnem zavodu. L. 1857. se je oženil z Natalijo Jesenko, hčerjo uglednega slovenskega trgovca v Reki. Tu je deloval do l. 1862., in poleg svojega raznovrstnega dela tudi mnogo komponiral. Med drugimi skladbami je zložil v tem času 31. Davidov psalm na italijansko besedilo (op. 108), oratorij v dveh delih. Pozneje (l. 1892.) je ta psalm uglasbil v drugič kot op. 766. Psalmov je zložil v življenju sploh več. Dalje je napisal v Reki 18 overtur, ki jih je imenoval še simfonije. V tem času je nastalo 5 orkestralnih maš, izmed katerih so bile nekatere izvajane v reški kapiteljski oz. škofijski cerkvi. Kot virtuoz na klavirju in gosli je zložil več skladb za gosli in klavir: par kapričev, par fantazij in druge. Mnogo je zložil v tem času komorne glasbe: 1 andante religioso, 3 kvin-

tete, 2 kvarteta, 1 oktet in 1 trio. Čudno je, pravi Goglia, da teh skladb v Zagrebu niso nikoli izvajali.¹ Zajc je v Reki poučeval glasbo (klavir, gosli in petje) tudi privatno. V tistem času je bila v Reki Hrvatska čitalnica žarišče narodnega življenja. Zajc je bil njen član in je zanjo uglasbil več plesnih skladb, ki jih je zamislil v hrvatskem narodnem duhu. Prej je zlagal večinoma na italijanski način. Glavno polje Zajčevega skladanja pa so bile že v Reki opere. Tu je zložil štiri: »Romildo«, »Amalijo«, ki je izredno uspela, »Messinsko nevesto« in »Adelijo« ter opereto »I funerali del Carnevale«. Vsled napornega dela je težko zbolel in moral prekiniti svoje vsestransko delo za osem mesecev. Ker v Reki ni bilo stalne opere, ne konservatorija, je Zajca pričelo mikati ven v svet, v kako večje glasbeno mesto. Odločil se je za Dunaj in odpotoval tja jeseni l. 1862. Pred odhodom je priredil vokalno in instrumentalno akademijo in so se na nji izvajale izključno njegove skladbe. Na Dunaju in tudi pozneje v Zagrebu Reke in Rečanov ni pozabil. Reškim Italijanom in Hrvatom je zložil večje število prigodnih skladb.

Zajčevo bivanje in delovanje na Dunaju od l. 1862. do 1870. Goglia precej široko opisuje. V tem času je cvetela na Dunaju komična opereta (Offenbach, Suppé). Tudi Zajc je poskusil svojo srečo v opereti. Spoznal se je z ravnateljem Karlovega gledališča Lehmannom in potem s Treumannom ter začel pisati operete za ta teater. Opereti »Festa da ballo« je sledila zelo uspela »Mannschaft am Bord«. Pri požaru Karlovega gledališča je zgorela tudi Zajčeva partitura te operete, a na srečo je Zajc imel shranjen še prvotni koncept. Nato so sledile operete kar po vrsti: l. 1864. ena, 1865. ena, 1866. komična opera »Boissijska vještica« in tri operete. V ravnokar omenjeni Zajčevi operi je pela glavno vlogo slavna pevka Amalija Materna. Kritika pa je priznala, da spada Zajc med najsposobnejše dunajske operetne skladatelje. »Boissijsko vještico« so izvajali tudi v Zagrebu vsega skupaj 59 krat. V njej je pel tudi naš pokojni Gerbič. L. 1867. je Zajc zložil kar 8 operet in bil imenovan za ravnatelja orkestra v gledališču »An der Wien«. V l. 1868. in 1869. je bilo zloženih in na Dunaju izvajanih še 7 Zajčevih operet; opereta »Die junge Garde« (op. 195) pa je ostala nedovršena. Zajčeve operete so v glasbenem oziru izvrstne, z libreti pa ni imel posebne sreče, kar se tudi današnjim skladateljem večkrat dogaja. Zajčeve operete so se izvajale razen na Dunaju in v Zagrebu še na mnogih odrih bivše Avstrije, ravnokar na Poljskem, Nemškem in v Italiji.

Dr. Goglia nato opisuje, kako je prišlo do tega, da se je Zajc odločil preseliti se v Zagreb. K temu koraku so pripomogli prvič živahni stiki Zajčevi s hrvatskimi visokošolci. Ti so hoteli pridobiti Zajca za hrvatsko glasbeno umetnost, ki je bila takrat še v povojih. Pozneje so to akcijo podprli zlasti škof Strossmayer,¹ pesnik general Preradović in slavna pevka Matilda Mallinger. Zajc sam se je čutil vedno bolj Hrvata in začel zlagati zborovske skladbe na hrvatsko besedilo (n. pr. »U boj«, »Večer na Savi«, kaptata »Iztočna zora«) za pevsko društvo »Kolo« v Zagrebu, ki ga je imenovalo za svojega častnega člana. »S temi skladbami«, pravi Goglia, »je stopil Zajc definitivno na hrvatska tla. Od takrat ga moremo prištevati hrvatskim skladateljem, ker so bile te njegove skladbe prepojene hrvatskega značaja ter so navduševala hrvatska srca.«

¹ Izmed vseh Zajčevih komornih skladb sta bili v Zagrebu izvedeni samo *Adagio A-dur* za godalni kvartet (l. 1872. v koncertu hrv. pjev. društva »Kolo«) in kvartet za visoki bariton, gosli, čelo in klavir (l. 1883. na koncertu Hrv. Glasb. Zavoda). (Prim. dr. Antun Goglia: *Komorna muzika u Zagrebu*, »Sv. Cecilija« 1929 do 1930.)

² Škof Strossmayer je Zajca na Dunaju večkrat obiskal. Zajc je Strossmayerja izredno spoštoval in mu poklonil živemu kakor tudi pozneje preminulemu več svojih del: mašo v C za soli, zbor in orkester, kantato »Pozdrav Strossmayerju«, mašo za moški zbor in orgle, Requiem za soli, mešani zbor in orkester in še druge skladbe.

Tudi Hrvatski Glasbeni Zavod v Zagrebu je z velikim zanimanjem spremljal Zajčevo delo na Dunaju in njegov preokret v narodnem hrvatskem smislu ter ga že l. 1867. imenoval za častnega člana. Pričela so pismena pogajanja med Glasb. Zavodom in Zajcem, da bi prišel Zajc v Zagreb. Pričeli so tudi misliti na ustanovitev stalne narodne opere v Zagrebu. L. 1867. so z velikim uspehom izvedli Zajčevo opereto »Momei na brod«, in potem še druge. Tudi Zajc sam in njegovi prijatelji na Dunaju so spoznali, da je škoda Zajčevega talenta, ki se izživlja v komponiranju plitvih operet. Svetovali so mu, naj se prične baviti z resnejšo glasbo, pa naj gre v Zagreb. Tako so vse te prilike nanesele, da je bil Zajc l. 1869. z dekretom zagrebskega gledališkega odbora imenovan za ravnatelja opere z dolžnostjo, da polagoma ustvari hrvatsko opero. Istočasno mu je tudi Glasbeni Zavod ponudil mesto učitelja ter šolskega ravnatelja na tem zavodu. V začetku l. 1870. se je Zajc preselil v Zagreb in ž njim pričena nova doba hrvatske glasbe. (Konec prihodnjič.)

Ivan Grbec:

Cerkveni koncert v Zagrebu.

Na vrhu malega griča, ki se dviga od Pejačevićevega trga desno, stoji lep perivoj in starinska cerkvice sv. Roka. Majhna je in precej zapuščena. V početku človeka zazebe pri srcu od tolikega siromaštva; ali ko polagoma spozna, da odkar je bila cerkvice dana slovenski koloniji zagrebski, nas od žrtev žuljavih rok preseneti vsako toliko nekaj novega: popravljene orgle, Marijin kip..., mu je milo pri srcu. Ko se pa oglasi s kora prelepo petje cerkvenega zbora, ki spremlja v tej cerkvi službo božjo, se nam ne bo zdelo čudno, da prihajajo od blizu in od daleč tudi drugi ljudje poslušat našo sveto pesem, da ostrmijo — polni besed pohvale in priznanja.

Prav zato je cerkveni zbor — ki družni cvet slovenske kolonije — hotel enkrat tudi javno pokazati lepoto naše cerkvene pesmi in izbral priliko, da nas malo pred Božičem seznani s ciklusom pesmi, ki so v zvezi s svetim rojstvom.

Tako se je vršil dne 18. decembra 1932 koncert v nekoliko večji cerkvi sv. Petra v Vlački ulici pod pokroviteljstvom preč. g. kan. Barleta. Zbor je vodil g. J. Gorenšek. Poleg tega, da ima zbor izboren glasovni material pri ženskah in med moškimi precej solistov, sta na koncertu sodelovala: operni pevec g. M. Šimenc in operna pevka gđ. E. Družović. Spored je obsegal 17 pesmi iz različnih dob: eno iz »Citharae octochordae«, druge pa od Foersterja, Belarja, Sattnerja, Premrla, Tomca, Vodopivca; bil je nekako kronološko razvrščen. Kaka nedolžna naivnost je že v besedilu prve:

»Eno Serno loviti iz nebes je poslan
ta lovec je en Angel, Gabriel imenovan«,

kako se potem pri drugih izraz menja, stopnjuje in pogloblja od narodne pesmi do idealno dovršene umetne pesmi, ki tako silno lepo poda razpoloženje svete noči.

Za kontrast so nekatere pesmi izvajali solisti ali po dva, druge pa zbor sam ali v zvezi s solisti s spremljanjem orgel.

Cerkev je bila polna našega občinstva, med katerim veliko število bratov Hrvatov — ljubiteljev naše pesmi.

Naš duhovnik je s primernimi besedami pozdravil goste, poudarjajoč, da nismo mi obesili svojih citer na vrbe žalujke, kajti četudi smo na tuji zemlji, smo med brati...

Z drugimi besedami nas je pa pripravil, da bomo dovzetni za to, kar imamo lepega slišati.

Lepi uspeh te prireditve pa je dal pobudo, da se cerkveni zbor pripravlja za drugi koncert, ki naj bi pred majnikom podal ciklus Marijinih pesmi. Tu je pa izbira neizmerno večja in je dana možnost, da se tudi spored sestavi tako, da bo odgovarjal vsem umetniškim intencijam. Zato se ga že vnaprej veselimo.

Anton Sok:

Koncert Paderewskega v Trstu.

Julijski Krajini se je nudi 1. decembra preteklega leta v Verdijevem gledališču v Trstu izredni glasbeni užitek, kakor še ne zlepa. Zanimanje je bilo napeto pri vsem glasbenem svetu tostran, odkar se je izvedelo, da poseti največji pianist na svetu Jan Paderewski pri svoji koncertni turneji po Italiji tudi Trst, kjer še ni koncertoval. O njem se je veliko pisalo, namreč, da s svojo igro naravnost hipnotizuje javnost. Ta sugestivna moč se je pokazala zlasti v Ameriki, kjer je njegova reklama in popularnost velika. Pa tudi po Evropi dosega njegova igra zlasti v predavanju Chopina največjo slavo. Ima s seboj svoj Steinwey-klavir, kateri ima tudi svoje krasne lastnosti, in mogoče, da mu precej pomaga k njegovemu čarobnemu imenu. Iz tega inštrumenta mu prihaja neizrečeno mehko čuteč, cvetoč, čutno gorak ton, ki postaja neizrečeno nežen, blagodišeč, neprimerno mičen in lep, plemenit, kavalirski. Njegova sijajna tehnika bi mogoče nekoliko zaostajala za ono velikega francoskega mojstra Alfreda Cortota. Dočim slednji pri svoji še tako sijajni igri ne ogreje poslušalca, Paderewski pričara iz klavirja vso poezijo duše, in ogreva ter potegne za seboj srca poslušalcev. V njegovih prstih in v njegovem Steinweyu pa ne tiči že vsa ta moč, ki ž njo hipnotizuje celo maso poslušalcev. Vzroki za to tiče v njegovi izrečni, umetniški osebnosti. Pri njegovi nervozni duhovitosti, lahki in tekoči eleganci v igri, pri kateri se zapazijo močni, od trenutka neposredno navdahnjeni impulzi, ki napeljujejo na jako improvizacijo, in pri tej najgracioznejši rahlosti se ni čuditi, da je šel vihar navdušenja po vseh mestih Severne Amerike pred njim in za njim. Javnost je nenasitno hrepnela slišati virtuoza. Zato povsod polne dvorane! Njegove solidne lastnosti kot muzika, čisti, visoki slog, sladki in ljubki udar, njegova brilanca in sanjajoča poezija pritičejo le njemu kot umetniku. Bolj je zanimiv nego drugi, ker je bolj muzikaličen. To je udar poln barv, kakor ga za Rubinsteinom še ni bilo slišati. Njegov ton je pojoč, in ga zna kot malokateri pianist izprestiti. Mnogi po Ameriki so ga šli gledat, pa so ostali, da so ga slišali. In vse to na račun eksotične osebnosti, tajnega magneta, ki je tudi nas vlekel v Trst. Orosilo se mi je oko, kó sem bil zamaknjen v njegovo igro. Hipnotizerjevo moč sem na sebi izkusil. To je bil živ klavir. Čarobnik ga je zbudil k življenju. Mrtva kovina nam je govorila na srce. — Njegova umetnost se giblje v ravnotežju, in hkrati dramatično. Ton privre in prikipi iz inštrumenta, zdi se, da ni udarjen. Hrepeneč plava v zraku, obstoji kakor zaklet.

Melanholija Paderewskega, njegova globoka čuvstvenost, plemenita narava so preneseni v glasbo. Kar naenkrat odreši z raztreskujočim akordom iz čarobnega kroga ujete poslušalce. To je pravi hipnotizer, čarobnik! — Prehod iz piano v forte je menda pri njem nedosežen, spada med njegove najkrasnejše lastnosti. Tudi ima moč, poslušalce iz mirne brezbriznosti spodbosti k najdivnejši besnosti. Tako je združen ta umetnik na podiju s poslušalci, in naredi ž njimi, kar hoče.

Občinstvo, ki je bilo precej polno natlačeno, je občutilo moč tega imena, da ga je viharno pozdravilo, ko se je prikazal na odru in po kratkem preprostem pozdravu sedel k svojemu Steinweyu.

Bachova fuga se je glasila kakor orgle. V dimaniki je bil sicer zelo zmeren, ganjeno je pa ostalo občinstvo. Mojster je rabil različne udare, kateri so nadomeščali različne registre. Sveže je donela glasba fuge, v zaključku je bil močan efekt. Pedal forte, ki ga je Paderewski drugače previdno rabil, je sedaj dal klavirju glasno sonornost, in tehnika leve roke je posnemala pedal pri orglah.

Mozartova sonata v A-duru je izšla kakor prerajena izpod njegovih prstov. Klavirski instinkt njegov je tak, da lahko rečem, da ženijalno sam zraven ustvarja. Tisto lepo izvajanje trilčkov in okraskov, ki jih je lepo močnejše in močnejše stopnjeval, je napravilo pri poslušalcih sveže občutke. Cela sonata, zlasti turška koračnica, so bili tako krasno interpretovani, da se je zdela sveža, kavalirska; saj jo je prednašal čarobnik.

O Paderewskem se je pisalo, da je v interpretaciji Chopina nedosežen. Tega razlaga ljubeznivo, plemenito, ljubko, zanosito, z najfinejšim okusom in bogatim duhom. Šest kompozicij Chopina je igral, eno lepše od druge. S krasnim Largo je začel balado v g-molu; pri Presto je pokazal kar hipoma celo vrsto tonov, kakor bi se električni tok sprožil. Nokturn v Des-duru je skrajno tiho začel; a Paderewski je znal ohraniti pri poslušalcih vtiske te tišine do tretje ponovitve teme, dokler ni zvočno in tako krasno akcentuiral, da smo se kar oddahnili. Najlepša sta pa bila valček v As-duru op. 42 in mazurka v b-molu. Vsaka nota je bila kakor z dletom izklesana; interpretacija je bila v najfinejšem okusu na višku. — Lisztova 2. rapsodija stavi na pianista ostre zahteve, hoče celega muzika. Tukaj se je pokazal Paderewski tudi nedosežen. Do večje popolnosti v igri takih dijabolskih pasaž se pač ni več mogoče povzpeti. Vihar odobravanja kakor pri prejšnjih točkah, zlasti pri zadnji, ni hotel pojemati.

Tako se je pokazal 73 leten starček, kot nedosežen umetnik, ki ga leta ne upognejo. Dočim je pri drugih mojstrih s temi leti že prenehala tvorna glasbena darovitost, je Poljak Paderewski še vedno svež in krepak, ki neumorno koncertuje z občudovanja vredno, sijajno tehniko.

Po koncertu drugi dan sem imel veliko srečo, da sem bil od slavnega umetnika sprejet v avdienci. Bog ga ohrani do skrajnih mej življenja!

Ivan Mercina:

Kembelj — najdelikatnejši del opreme zvona.

V pravkar zaključeni dobi dobave odškodninskih zvonov sem, preizkušajoč te zvonove, slišal največ tožb o nezadovoljvem poslovanju kembeljev v zvončih zvonovih; tu je kembelj udarjal prešibko, tam neenako krepko na obe strani, tu se zaletaval naprej, tam nazaj, tu je v premikanju zaostajal, tam kolovratil itd. In za vse te bolezni sem slišal le eno zdravilo: Kembelje je treba otežiti, kembelji so prelahki. Torej prav tako zdravljenje kot je slab poznavatelj svetuje za uro, ki se ustavlja. Otežba uteži ima res viden učinek: ura gre, toda to prisiljenje moči uri prav tako škoduje kot sirovo priganjanje živine, vprežene v preobloženi voz.

Ni seveda lažjega kot poslati »prelahki« kembelj v plavž ali v kovačnico z naročilom, naj se oteži. Kovač kajpada izvrši, kar mu je najlažje: podebeli podaljšek pod bético ali pa ga podaljša. To pa je izhod »z dežja pod kap«, iz lahkega pa lepega in kratkega udarjanja se preide v grde, potlačene udarce; potežen podaljšek ne dovoljuje kemblju zaradi pojačenja sredobežnosti naglega odmikanja od zvona, ampak ga sili v

nadaljevanje smeri, da se kembelj nekako prileplja na zvon. In to prilepljanje je lahko tudi vzrok ubitja zvona.

Ne smemo misliti, da je prav težno razmerje med kembljem in zvonom kaka bagatela. Tozadevno razmotrivanje in poizkuševanje je trajalo stoletja in kar so izkušeni zvonarji in monterji določili, tega se držijo njih nasledniki in to mora biti tudi nam zapoved. Nismo torej opravičeni ignorirati normalno težno razmerje: 4% teže zvona. Sveda so količine, ki nam dovoljujejo majhne izpremembe, n. pr. za velike in majhne zvonove, za obesitev zvona na zobatih in okroglih tečajih in dr.

Pravi vzrok nezadovoljnosti z normalnim razmerjem tiči navadno v obesilu kemblja in v oddaljenosti njega sukališča od sukališč zvona. Moramo pač v poštrev jemati velikansko težo zvoná proti teži kemblja. Težek zvon še tako ostro nihalno trenje z lahkoto premaguje, lahek kembelj pa zadržuje že majhna zapreka v hitrem vihtenju in oslabeva udarec na zvon. Zato se kembelj ne sme sukati z usnjem (pasom) po železu, ampak sukati se mora z železno ostrogo, obešeno na dva železna čepa (tečaja). Oba ta dva železna dela morata biti gladko polirana, kjer se vrši sukanje. Šele na sukajočo se ostrogo je obešen pas, idoč skozi uho kemblja. Obe strani pasu ste stisnjeni skupaj z železom, da ne more uho v njem plesati. Obesilo ne sme biti trdno ulito v avbo zvoná, ampak mora biti lahko zasukljivo z železnim klinastim podaljškom (idočim skozi avbo, koreniko in jarem) in vrh jarma pritrjenim z varnostnima maticama.

Občutljiva zasukljivost je potrebna, zakaj nihalna smer kemblja mora ležati natančno v nihalni smeri zvona, kar se spozna iz nihanja kemblja v ravni črti.

V nekaterih zvopikih so obešali laški monterji zvonove na okrogle tečaje, obdane z vencem kroglic (šiber) kot jih imajo dvokolesa. Jaz sem to odsvetoval, ker se da s tem zvonu še večja možnost izbegavati krepkim udarcem kemblja in ker se zvon ne vrtil, ampak le suče ter se spodnja polovica kroglice prehitro obrabi pod veliko težo zvona. Za kembljevo obesilo bi pa jaz ta kroglični venec ne odsvetoval; kemblju odkazuje zvon dolgost nihajev in kroglice bi reducirale trenje v obesilu na minimum. Obraba kroglic bi ne prišla pri mnogo lažjem kemblju skoraj v poštrev.

Kako naj si razložimo to nedostatno funkcijo kemblja? — Edini del zvoná, ki nima na glas zvoná nobenega vpliva, je korenika. Edino korenika more torej biti pritrjena na jarem, ne da bi glasu kaj škodovala, marveč mu še koristi, ker mu s svojo vitko obliko resonanco še pomnožuje. Ker so vsi drugi deli zvoná proizvodniki glasovne vsebine, so primerni za nihanje, torej za lego pod sukališčema. Teh sukališč smer mora potemtakem iti skozi koreniko. — Kaj pa sukališče kemblja? Na to vprašanje nam odgovori ta-le poizkus: Obesimo na vrstico svinčeno kroglico. Dokler držimo vrstico mirno, se kroglica ne gane. Kakor hitro pa začnemo roko premikati v smeri, ki jo hočemo dati kroglici, začne tudi kroglica nihati in sicer v začetku precej živahno. Čim večji razmah pa damo roki, tem daljši so nihaji kroglice, pa tudi tem manj energični. — Ta zgled kaže, da mora biti sukališče kemblja nižje kot sukališči zvona, če ne, bi kembelj, ki ga začne nihati nihajoči del zvoná med gornjim in dolnjim sukališčem ostal miren, dokler bi ga zvon sam ne udaril s svojim krilom ter ga pognal v nihanje. To bi bilo podobno udarjanju nakovala po kladivu. To kaže, kako važna je oddaljenost sukališča kemblja pod sukališčema zvona. Toda če to oddaljenost podaljšamo s tem, da pritrdimo zvon še nižje pod jarem, izgublja ta povečana oddaljenost vedno bolj na svoji dobrodelnosti, ki se začne izpreminjati v kvarljivost. Sukališče kemblja dela vedno večje nihanje, ki slabijo živahnost nihanju kemblja. To nam je dokazala svinčena kroglica, ki je vedno bolj leno in mrtvo nihala, ko smo začeli dajati držeči roki vedno večji razmah. Prav to nalogo izvršuje navzdol podaljšani jarem. Sukališče kemblja je čezmerno oddaljeno od sukališč zvona, obesilo dela čezmerno dolge nihaje in kembelj se klavrno giblje in še klavrneje bije na zvon. In če se tej klavrnosti pridruži še trenje v robotem obesilu, potem pač ne more kembelj delati čudežev. Tu tiči vzrok nezadovoljnosti z ubogim kembljem in ne v premajhni teži.

Kaj zdaj? Odpraviti podaljšanje jarma? Potem z Bogom umerjeno zvonjenje! Menda ne preostane drugega kot poizkus s kroglicami. Potem bo morda treba težo kembljev še manjšati. Tako je upanje, da se ta bolezen korenito ozdravi.

Kaj pa v glasovni kvaliteti odškodninskih zvonov? Ali ni bilo nič tožb? Prav malo. Ali so morda ti zvonovi tako izvrstni? Žal v večini prav narobe. Zakaj pa niso ljudje o tem tožili? Kratek odgovor: Glasbeno neizobraženo uho pač more soditi o glasnosti in slišnosti zvona, a o lepoti glasu pa si ne upa. Toliko so že dosegle naše knjige in spisi o zvonovih.

Podrobni seznam pesmi, nahajajočih se v rokopisih Kokošarjeve zbirke pod zap. št. 84, 85, 86, 87, 88, 89 in 90.

(Izpisal R. Pabor.)

Zap. štev. 88 Kokošarjeve zbirke.

Posamezni listi rokopisov iz Cerkna
v začetku 19. stoletja.

1. Peifsem od Svete Troyze. (O viſoko skrivnust — donashni dan se kashe.) (13 kitic.)
2. My ie vsi dons vefelimo kir je Maria Rojena bla. (Nap. 272.) (9 kitic.)
3. 4. Peifsem od svete Mashe. (Pred tabo na kolenih, o Bug mi molimo.) (27 kitic.)
5. Peifsem na dan JESUSoviga v'Nebuhojeina. (Nap. 340) + (Nap. 181.)
(JESUS je shov gori v Nebu, vefseli se Maria.) (14 kitic.)
6. Peifsem na Winkuſtni Pandeilik. (Nap. 357.) (Krail David klaguie, zhe ie lih Bogu swift.) (12 kitic.)
7. 10., 11. in 12. kitica pesmi My vſi se dons vefelimo, kir je Maria Rojena bla.
7. Peifsem od Zerkovnica Poshegnaine. (Nap. 246.) (Zhefhen bodi inu hvalen — s Andohtio donafni dan.) (6 kitic.)
8. Peifsem od vernih duſh v'vizah. (Nap. 279.) (Jeſt shliſhim en sdihvaine, kai more tu poment.) (9 kitic.)
9. 10. Peifsem od Svetih treih Krailou. (Nap. 240.) (Sveti terje Krali, — sa dons ofruvali.) (6 kitic.)
9. 10. Peifsem od Svetiga Stefana. (Nap. 356.) (O sveti Stefan pomozhnik.) (5 kitic.)
11. Peifsem od Sladkiga Jmena Jesufsa. (Nap. 289.) (O ti prefladki JESUS — nu imenvani Chriſtus.) (8 kitic.)
12. Ena druga Peifsem od sladkiga imena Jesufa. (Nap. 219.) (JESVS sladak je tvoi spomin — sladku ime Nebeshki Syn.) (14 kitic.)
13. Ta treika Adventna Peifsem. (Nap. 270.) (O nebefsa dol soſsite — tiga izvelizharja.) (Kitice 4 cele in $\frac{1}{4}$ 5. kitice.)
14. 15. 8., 9., 10. in 11. kitica pesmi Shalostna je Mati stala. Peifsem od terpleina Jesuſaviga. (Nap. 52.) (PRemifli o zhlovek greshni — Kai ie terpu sam Bug vezhni.) (20 kitic.)
- 15.—18. Peifsem od svete Mashe. (PRred tabo mi klezhimo, O ti Bug Sabaoth.) (27 kitic.)
18. Peifsem od Marie Divize v Nebu vsetje. (Greshnik shaloftnu, s mano premifli tu.) (5 kitic.)
19. Peifsem od svetih Chriſtuſovih Apoftelnov. (Nap. 257.) (Poi o semla is vefselam — ti Nebu nasai sapoi.) (Kitic 8 + 1.)
- 20.—22. Mi sdaj tukaj vidimo itd. (Kitice 2—24.)
Peifsem od svetiga Duha. (Nap. 306.) (PRid sveti Duh f'tvojmi darimi — Serza tvojih vernih napovni.) (7 kitic.)

23. Peifsem od shaloftne Matere boshie. (Nap. 7.) (Shaloftna ie mati stala — Pod Kri-sham milu jokala.) (Kitic 7.)
24. Boshizhna Peifsem. (Nap. 284.) (Vefselite se ludje, pershlu je vefselie.) (8 kitic.)
25. 26. Boshizhna Peifsem. (Nap. 304.) (JESUSA posiblemo, Serze k'nemu nagnimo.) (15 kitic.)
26. 27. Boshizhna Peifsem. (Ta dan je vísiga vefselia — Diviza je rodila.) (5 kitic.)

Zap. šte. 89, Kokošarjeve zbirke.

Knjiga označena s šte. in Ms. III.

ROKOPIS IZ CERKNA,
pisano okoli l. 1807.

Strani 1 in 2 manjkati.

- Ta 2 Peifsem. Od lubesen Boshie. (Nap. 222.) (Op. Kok.: [Ta veča od ljubezni božje] P. M.) O moi bog jest tebe lubim, iz zile pamet nu možhi) (9 kitic) + dostavek: Die 8 Aprile 1807 Bartelme Gattei.
- Ta 3 Peifsem od S. Marika Evangelista. (Nap. 361.) (O sreizhen je gvishnu leta, kateri mir s bugam ima.) (16 kitic) + prip.: die 15 Aprile 1807.
- Ta 4 Pessem Boshizhna. (Nap. 284.) (Veselite se ludje, pershlu je vesele.) (8 kitic.)
- Ta 5 Pesem od svete K;viere. (Nap. 226.) (O Gospud nar poprei, moje shnable odpri.) (8 kitic.)
- Ta 6 pesem od Mater Boshie. (Nap. 297.) (Od Marie sapiti, moja dusha sheli.) (7 kitic.)
- Ta 7 pesem od Matere Boshie. (Nap. 354.) (O Maria polna gnade, mati vezhne milosti.) (10 kitic.)
- Ta 8 pesem od Matere Boshie. (Nap. 294.) (Ta svitli sonzhni shain, od nebes je poslan.) (12 kitic.)
- Ta 9 pesem od Mater Boshie. (Nap. 325.) (Tebi Maria pojema, tvoja zhast resadivama.) (9 kitic.)
- Ta 10 Peifsem od Matere Boshie. (Nap. 307.) (Maria ti, ussa svitla si, des glih sonze v'svoi možhi.) (11 kitic.)
- Ta 11 Peifsem od Matere Boshie. (Nap. 244.) (MARIA tebe lubiti, Maria tebi slushiti.) (Kitice 1., 3., 4. — kitica 2. na posebnem lističu, dodal Kok.)
- Ta 12 peifsem od Marie Divize. (Nap. 255.) (Maria troshtarza, bodi trosht moiga serza.) (10 kitic.)
- Ta 13 Peisem od Marie Divize. (Nap. 358.) (Mati zhastitleva, k tebi nasmim.) (14 kitic.)
- Ta 14 Peifsem od Marie Divize. (Nap. 295.) (Ah debi jest mogu, jest mogu, moje serze pershgati.) (6 kitic.)
- Ta 15 Pesem od Marie Divize. (Nap. 302.) (Nei pride kdur bel sna, Maria pozhastiti.) (6 kitic.)
- Ta 16 Peifsem od Marie Divize. (Nap. 290.) (Pertezite, Chriftiani, kter s lubesnijo fte obdani.) (15 kitic.)
- Ta 17 peifsem na dan v'nebu v'setie Divize M. M. (Grishnik shaloftnu, s mano premisli tu.) (5 kitic.)
- Ta 18 Peifsem od zil inu konza tega zhlovika. (Nap. 266.) (Gospud Bug me je fvaru, sa svoja shlushba.) (18 kitic.)
- Ta 19 Peifsem od teh nadoushnih Otrozhizheu. (Nap. 232.) (Ena sapoud je ustala, od Herodesha krala.) (8 kitic.)
- Ta 20 Peifsem sa Poftni zait. (Nap. 52.) (Premisli o zhlovek greshni, kai terpu sam...) (14 kitic — zadnja nepopolna — nadaljne strani manjkajo.)

Organistovske zadeve.

POROČILO O OBČNEM ZBORU »DRUŠTVA ORGANISTOV ZA MARIBORSKO ŠKOFIJO«, KI SE JE VRŠIL DNE 25. FEBRUARJA 1933 V CELJU

Navzočih je bilo 55 odbornikov iz raznih, zelo oddaljenih krajev. Predsednik g. Bervar je pozdravil navzoče ter govoril o potrebi organizacije posebno v današnjih hudih časih, ki jih posebno občutijo organisti. Tajnik Franc Klančnik je poročal, da ima društvo 152 članov. Rešilo in odposlalo se je 182 dopisov. V več slučajih je uspešno posredovalo, posebno v zadevi pokojninskega zavarovanja. Posebno se je letos opazilo, da župni uradi v veliki meri vprašujejo za informacije o pokojninskem zavarovanju. Blagajnik Fr. Jarh je poročal, da je društvo imelo letos dohodkov 842 Din, izdatkov 557 Din, torej 285 Din preostanka. Pritoževal se je zaradi nerednega plačevanja članarine. Zaostale članarine je okoli 7000 Din. Izvolil se je, z malimi spremembami, stari odbor. Predsednik Bervar, tajnik Klančnik, blagajnik Jarh, odborniki: Virant, Rojnik, Kač, Furlan, Feguš, Kokotec. Izvolilo se je tudi 10 delegatov za prihodnji občni zbor »Zveze organistov«. Članarina ostane dosedanja, t. j. 2 Din mesečno. Sklene se, da se vsi, ki dolgujejo zaostalo članarino, potom časopisa pozovejo, da jo plačajo do 1. aprila, vsaj delno, ako ne, se bodo vsi oni, ki dolgujejo članarino od 1. 1930 nazaj, črtali iz imenika članov. Sklene se, da se pošlje vloga na kn. šk. ordinariat za sledeče:

1. Da se v bodoče ne nastavljajo organisti samouki. Tisti, ki so sedaj v službah, naj se obdržijo, a naj bi se podvrgli nekaki preizkušnji.

2. Da se odpravi obvezno jutranje zvonjenje in zvonjenje ob hudi uri.

3. Da se na oba kn. šk. ordinariata in na bansko upravo napravi potom »Zveze organistov« vloga, da se odpravijo učitelji organisti, ker je dovolj dobrih organistov na razpolago, in je to tudi protizakonito, ker uradnik ne sme opravljati kake postranske službe.

4. Da se protestira proti članku iz Avbera v »Cerkv. Glasbeniku«, kjer se organisti obdolžujejo nesposobnosti.¹

5. Da se skličeta v kratkem dva izredna občna zbora in sicer eden v Ptuj, drugi v Dravogradu, da se organistom omogoči udeležba, se jim poroča o delovanju društva in pouči o vsem potrebnem.

Zborovanja se je udeležil tudi poročevalec »Slovenca«, za kar se mu je g. Bervar zahvalil.

Zborovanje je trajalo od 9. do 12. ure. Razpoloženje je bilo živahno, vse je bilo nekako praznično. Le težko smo se ločili z željo, da se skoraj snidemo, pa v boljših razmerah.

Organisti in kriza. Vse tarna danes v teh težkih časih. Nihče pa krize menda bolj ne občuti ko organisti. Vsi dohodki: štolnina itd. so zelo padli. Bernja, vino, žito, nima nobene cene, niti se ne more vnovčiti. Drugega za-sluzka ni. Izidejo nam pesmi, toda organist si jih ne more kupiti. Zares, žalostno. Nekateri so imeli nekake priboljške od občin. Te vse je večinoma v proračunih črtala banska uprava.

¹ K tej točki objavljamo pojasnilo g. dopisnika iz Avbera, ki se glasi tako-le: »Cerkveni Glasbenik« je v januarški številki priobčil dopis iz Avbera. Zvedel sem, da so se nekateri organisti iz mariborske škofije spotaknili ob stavkih »Kdo je še čul od naših deželskih organistov dober pianissimo?« in »Nemarnost pevovodij se manjša...«. V vsestransko pojasnilo omenim naslednje: 1. Pri poročilu, ki je bilo podano na sestanku tuka jšn jega zbora, sem imel v mislih samo tržaške in istrske razmere, zato sem izrečno rabil besedo »naših«. 2. Dejstvo je, da so skoro vsi naši organisti samouki, ki niso nikdar imeli šole. Pri nas namreč še nikdar nismo imeli orglarske šole, tam gori pa ste v tem oziru srečni, ker imate v Ljubljani in Celju stari orglarski ustanovi. — Uredništvo.

Priobčujem pismo, ki mi ga piše neki organist: »Tako mi gre, da ni mogoče več zdržati. Pogrebne farani nič več ne poravnajo. Imam čez 2000 Din zasluženega, pa ne moreva z g. župnikom nič izterjati. Kaj bomo? Če bo šlo tako, pridemo vsi organisti v »konkurz«. Za silo se še nekako lovim z instrukcijami, mnogo pa je tovarišev, ki so vsled revščine že čisto otopeli. Tolažijo jih: Bo že kako! Seveda, toda kako? Pot od hiše do hiše, obleka razcapana, želodec prazen. Podpore od nikoder.«

Res, žalostno pismo. Potem pa naj organist še z veseljem poje, uči petje, se trese pred nadzornikom itd. Fr. Klančnik.

Seja društva organistov za ljubljansko škofijo se je vršila dne 1. marca t. l. Navzoči: Msgr. Premrl, Zdešar, Heybal, Jerman, Plevel in Žagar.

Predsednik poroča, da je v smislu sklepa zadnjega občnega zbora vložil na škof. ordinariat dve pismeni prošnji, in sicer: 1. za odpravo »dan zvonjenja«, 2. da bi se na izpraznjena mesta za nadzornike organistov imenovali odslej nadzorniki iz vrst organistov samih, kakor je to v navadi tudi pri drugih stanovih. Ordinariat je obljubil, da bo prošnji upošteval in je upati na ugodno rešitev.

V društvo sta bila sprejeta gg. Andrej Jus, sedaj organist brez službe v Ljubljani, in Jernej Marko, organist v zavetišču v Mengšu. — Odbor je določil podporo dvema prosilcema, vsakemu po 250 Din. Enemu je podporo odrekel. — Storjen je bil sklep, potirjati zaostalo članarino za leto 1931 in 1932. Vsi oni, ki članarine ne poravnajo do 1. julija t. l., prenehajo biti člani društva.

Organisti! Opozarjamo, da pravočasno poravnate zaostalo članarino. Nekateri so na dolgu tudi še za vpisnino. Za vsakega člana je važno, da ima plačano članarino, kajti po sklepu odbora more dobiti podporo le tisti, ki ima plačano članarino za tisto leto in je član društva vsaj dve leti. Prav tako izgubi vdovsko podporo tisti, ki nima plačane članarine za tekoče leto. — Če je komu težko plačati cel znesek naenkrat, pišite društvu, ki Vam bo poslalo položnice in potem lahko plačate znesek v dveh ali tudi več obrokih. — Enako opozarjamo tudi vse one, ki imajo plačano članarino in so že dve leti člani društva, pa so morda v veliki potrebi in stiski, naj se obrnejo na društvo in naj prosijo podporo. Radevolje pomaga društvo vsakemu po svojih močeh.

Ivan Zdešar.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 23. januarja se je vršil pod okriljem »Sloge« komorni večer pihalnega kvinteta, ki ga sestavljajo gg. Korošec, Janeček, Gregorc, Lukas in Hauck. Izvajali so Tafanellov in Blummerjev pihalni kvintet in Beethovnov trio. — 6. februarja je priredil naš violinski virtuoz Karlo Rupel violinski koncert. Spremljal ga je prof. Janko Ravnik. Izvajala sta Beethovnova sonata v F-duru, Mendelssohnov koncert v E-molu, in po eno skladbo Stravinskega, Millhauda Lewyja, Falle-Kochanskega in Saint-Saensa. Oba umetnika sta podala v tem koncertu nekaj v resnici dovršenega, zrelega. Krasne skladbe in prvovrstno izvajanje je nudilo številnim poslušalcem izreden glasbeni užitek. — Zelo je uspel tudi koncert mladega, nenavadno nadarjenega in že sedaj tehnično zelo izvežbanega violinista Mirana Viherja iz Maribora, ki je, spremljan na klavirju od gospe Mirce Sancinove, nastopil v Ljubljani 17. februarja že ponovno. Igral je Corellijevo sonato op. 5, Mozartovo sonato op. 8, Paganini-Szymanovskega tri kaprije, Sukovo Dumko, Chaminade-Kreislerjevo Špansko serenado in Cassadov »Vragov ples«. — 3. marca je bil komorni večer Ljubljanskega godalnega kvarteta. Člani tega kvarteta, konservatoristi Pfeifer, Stanič, Šušteršič in Bajde, so izvajali Beethovnov kvartet v c-molu in Debussyjev kvartet v g-molu

ter se izkazali — kot že večkrat — kot izvrstne, iz prav dobre šole izišle igralce, ki so že sedaj kar lepo zlit, enotni in zaslužijo priznanje. Poleg njih je g. Pfeifer, I. violinist kvarteta, zaigral Milojevićevo Sonato za gosli in klavir v h-molu in je izvrstno spremljan od konservatorista Gallatia, dosegel močan uspeh. Skladba sama, sestojeca iz treh stavkov, je dokaj izvirna, krepka, najlepša v 1. delu, zelo podčrtana v klavirju, a se zdi v celoti vendar nekoliko raztrgana. — 4. marca je v Ljubljani prvič nastopil zagrebški Cirilo-Metodov kor in zapel pod vodstvom svojega dirigenta Borisa Komarevskega devet ruskih cerkvenih zborovskih skladb skladateljev Čajkovskega, Lomakina, Arhangelskega, Bortnjaskoga, Kedrova, Pančenka, Česnokova in Nikoljskega. Pevski zbor, ustanovljen pred dobrim letom, si je nadel nalogo, gojiti prav posebno vzhodno cerkveno vokalno glasbo, umetno in deloma tudi ljudsko. Zasnovan je po vzoru ruskih cerkvenih a capella zborov, kot so bili nekoč v Petrogradu, Kijevu in Moskvi. Z ozirom na žalostne razmere v današnji Rusiji posveča Cirilo-Metodov zbor posebno pažnjo skladbam ruskih cerkvenih mojstrov. Zbor je prav dobro šolan, vzorno discipliniran in razpolaga z lepimi in izdatnimi glasovi. Svoj spored po večini obsežnih, deloma homofonskih deloma polifonskih skladb, je točno in učinkovito odpel. Tu in tam je bila sicer kaka neubranost, trdota, včasih tudi zvočna pretiranost; a v celoti je bil vtis mogočen. Posebno imenitno so zvenela polifonska mesta. Cirilo-Metodovemu zboru smo za obisk in koncert hvaležni. — 6. marca je koncertiral »Trboveljski slavček« z večinoma novim in bogatim sporedom. Zapel je otroške zборе skladateljev: Grgoševića, Tajčevića, Adamiča, Kogoja, Bravničarja, Matetiča, Pozajčiča, Mirka, Mokranjca in Žganca ter s svojim v vsakem oziru krasnem, umetniškem prednašanju ponovno utrdil velik sloves, ki ga uživa vsepovsod. Pečovodja g. Avgust Šuligoj je svojih slavčkov res lahko vesel in nanje ponosen. — 13. marca se je vršil koncert gospe Pavle Lovšetove, ki je ob spremljevanju g. Heriberta Svetela pela štiri samospespe švedskih skladateljev, tri Svetelove in še nekaj drugih. Pevka se je izkazala kakor vedno. — 12. marca je bil pevski koncert Hubadove zveze. Nastopilo je 15 zborov, ki so izvajali največ slovenske skladbe.

II. Koncerti drugod. Mladi violinist Miran Viher iz Maribora je z gospo Mirco Sancinovo koncertiral v januarju v Mariboru in Celju. — V Ribnici na Dolenjskem je bil 29. januarja pevski koncert pod vodstvom g. Rota. Sodelovala je konservatoristka gđc. Novakova. — 5. februarja se je vršila v Mariboru akademija v spomin J. J. Strossmayerja. Priredili so jo gojenci in gojenke mariborskega učiteljskega. Isti dan je bil pevski koncert v Šoštanju pod vodstvom g. Vinka Sattlerja. Na Golniku pa je nastopil Oktet Ljubljanskega Zvona. — 7. februarja se je vršil v Mariboru dobrodelni koncert. Priredili so ga združeni mariborski glasbeniki. — 12. februarja je bil pevski koncert v Senovem pri Rajhenburgu. Vodil ga je g. Martin Seher. — Isti dan se je vršil v Mengšu pevski in godbeni koncert. Petje je vodil g. Lipar mlajši, godbo pa g. župan Peter Lipar. — 19. februarja je Pevski zbor državne učiteljske šole iz Ljubljane koncertiral v Novem mestu. Koncert je vodil g. prof. Ivan Repovž. — 8. marca je koncertiral Ljubljanski godalni kvartet v Celju. — 11. marca pa Cirilo-Metodov zbor iz Zagreba v Mariboru, 19. marca v Celju. St. Premrl.

Dopisi.

St. Vid nad Ljubljano. Na Vaše povabilo, g. urednik, da poročam v »Cerkveni Glasbenik«, se prav rad odzivam. Ko sem prelistoval zadnje letnike »Cerkvenega Glasbenika«, sem opazil, da je bil zadnji dopis od nas objavljen v letu 1928. Zato bom poročal od tega časa dalje o poteku glasbe na našem koru. Zbor sestoji iz 40 pevcev in pevk, ki so večinoma domačini, nekaj je pa vmes tudi tujcev, ki pa se večkrat menjavajo, tako da ni vedno enako številen zbor. Stalen je pa zbor, ki šteje vedno nad

30 članov. Na novo smo naštudirali dve latinski maši in sicer Missa in hon. S. Josephi, St. Premrl in Missa sollemnis (Oriens ex alto) Max Filke. Poleg teh pa smo se naučili tudi dve slovenski maši od Berana in Matije Tomca. Takih slovenskih maš naj nam naši skladatelji zložijo še več, ker so praktične in pa tudi v skladu z liturgijo. Enotno besedilo in enotna skladba, tako je prav. Iz prakse vidim, da take skladbe tudi vernikom ugajajo.

Naj omenim, da smo imeli med tem časom tudi več slovesnosti: novo mašo č. g. Stanka Kregarja in pa blagoslovitev velike oltarne slike »Marijino oznanenje«. Sliko je blagoslovil na veliki Šmaren č. g. dr. Franc Kimovec. Na novi maši, kakor pri blagoslovitvi se je odpela z orkestrom Missa in hon. S. Josephi od St. Premrla pod taktirko č. g. kanonika dr. Franca Kimovca. Za izkazano mi uslugo se g. kanoniku na tem mestu najiskrenejše zahvaljujem. O Veliki noči se je pa prvič izvajala Maks Filkejeva Missa sollemnis, ki jo je dirigiral č. g. prof. Matija Tomc. Tudi njegova slovenska maša se je prvič izvajala pod taktirko skladatelja samega. Za ves trud in delo tudi njemu prav iskren Bog plačaj!

Zbor je v zadnjih letih naštudiral celo vrsto različnih pesmi za cerkveno leto iz raznih zbirk, rokopisov in »Cerkvenega Glasbenika« in sicer: božične, postne (Železnik II. zbirka, zelo lepe), velikonočne, Marijine, obhajilne itd., izključno od samih domačih skladateljev. Med temi je tudi več antifon za razne praznike v cerkvenem letu (za popoldansko službo božjo), ki jih je zložil podpisani. Kadar bo gospod urednik imel kaj prostora v listu, bi ga prosil, da jih priobči.

Pevske vaje ima mešani zbor po dvakrat na teden, enkrat na teden pa moški zbor. Seveda če nanese potreba, tudi večkrat.

Poleg tega je zbor sodeloval še pri raznih svetnih slavnostih in prireditvah. Tako ob 25 letnici preč. g. dekana Valentina Zabreta. Priredil mu je zbor in Blaž Potočnika čitalnica — BPC na predvečer lepo uspelo bakljado in podoknico. Drugi dan pa je bila slavnostna akademija, na kateri je zbor zapel pet pesmi, dve od teh prav za to slovesnost in za to priliko zloženi. Eno je zložil prof. M. Tomc, drugo pa podpisani. V letu 1931. je imel zbor svoj drugi samostojni koncert in je nastopil z 18 točkami. Omenim naj med temi samo Foersterjevo »Ljubico«, ki ni lahka in jo je zbor res dostojno in lepo odpel. Za sedaj pa pripravlja zbor že svoj tretji koncert, ki se bo pa vršil v nedeljo, dne 12. marca 1933. Na sporedu je 20 pesmi v moškem in mešanem zboru. Zbor je bil tudi celotno zastopan v narodnih nošah na koncertu v Ljubljani dne 8. septembra 1931. Raznih manjših slovesnosti in prireditev tukaj ne bom omenjal.

To bi bil nekak splošen pregled našega delovanja. — **Franc Bricelj**, organist in pevodaja.

Avber. (Izid natečaja). Župni urad v Avberu na Krasu je razpisal vsoto sto lir za uglasbitev očenaša in sto lir za uglasbitev zdravemarije z namenom, da bodo verniki peli očenaš pred pridigo, zdravomarijo pa po pridigi. Zahteva: ker gre za ljudske petje, naj bosta skladbi lahki in melodiozni. Rzsodbo bodo izrekli verniki v avberski cerkvi, kar. se poljudnosti tiče, ter dva glasbena strokovnjaka glede za glasbeno pravilnost.

Šest skladateljev je poslalo svoji kompoziciji. Župnik je dal zaupni osebi partiture prepisati, tako da se je mogla tajnost ohraniti. Majhen zbor pevcev se je načil vse pesmi, na svečnico se je vršila sodba v avberski cerkvi. V prezbiteriju so sodili bivši pevci, v ladji pa verniki in sicer samo tisti, ki imajo dober posluh. Pevci so zapeli očenaše po vrsti, sodniki pa so jih reševali. Župnik je glasove štel. Prav tako se je godilo z zdravomarijo. Soglasnost je dosegla zdravomarija od Vinkota Vodopivca, večino glasov pa očenaš od Brede Ščekove, vse druge skladbe so v sodbi daleč zaostajale.

Z ozirom na glasbeno pravilnost sta skladbe ocenila mons. Stanko Premrl in prof. Emil Adamič. Splošno povemo samo to, da nista našla v nagrajenih skladbah nobene nepravilnosti.

Eden izmed konkurentov je zamenjal ljudsko petje s poljudnim petjem ter je poslal zelo lepi skladbi, toda za — mešani zbor.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

St. Premrl: *Credo*. Leta 1924. je izšla v »Cerkvenem Glasbeniku« Premrlova kratka latinska maša, kateri pa manjkata Gloria in Credo. Da bi mašo dopolnil, je g. skladatelj zložil še Credo in ga posebej izdal. V tej obliki je porabna maša za tiste dneve, ko se pri sv. maši ne moli Gloria. Ker pa večina petih maš pade na slovesne praznike, ko se moli tudi Gloria, si bodo morali zbori zaenkrat tako pomagati, da bodo vzeli spev Gloria iz kake druge maše. Ravno tako pa lahko porabijo ta kratek Credo pri kaki drugi latinski maši, ki ima preširoko razpleten Credo. Zložen je ta Credo približno v istem slogu kot ostala maša. Ima tudi to prednost, da se besede nič ne ponavljajo, zato ni niti cele štiri strani dolg; s tem bo ustrezno zborom in tudi vernikom, ki večkrat tožijo čez dolge, nerazumljive latinske speve. Cena izvodu je 4 Din.

M. Tomc.

Dr. Fr. Kimovec: *Angel Gospodov*. Ljudski napev in *Očenaš*. Prva skladba je širom Slovenije znana in močno priljubljena Marijina ljudska pesem, ki ji je dr. Kimovec dal zelo primerno, ljudskemu petju in umetniškemu okusu ustrezajočo harmonizacijo. V 10. taktu naj se nota d v sopranu spremeni v c. Druga skladba je izvirna. Tudi ta je namenjena ljudskemu petju. Obseg ima v melodiji od es' do es". Drugi glas se giblje v terciah in sekstah. Harmonije so ljudske: I, V. in proti koncu še IV. stopnja. Brezdvomno se bo tudi ta Očenaš našemu ljudstvu priljubil. V zadnjem taktu tretjega sistema morata biti četrta osminki v sopranu in altu: as in f. Cena izvodu 2 Din.

St. Premrl.

L'organista liturgico. Ta italijanski, v Bergamo izhajajoči mesečnik, stopa letos v II. letnik. Do sedaj sta izšli že dve številki in prinesli prav praktičnih in lepih orgelskih skladb italijanskih in drugih skladateljev. Ravnatelj V. Carrara, ustanovitelj tega podjetja, vabi tudi jugoslovanske skladatelje, da zložijo in pošljejo za list lahkkih in melodioznih orgelskih skladb, opremljenih z vsemi znaki registracije, tempa, dinamike, prstnega reda, fraziranja itd. List zelo priporočamo.

St. Premrl.

Dr. Franc Ušeničnik: *Katoliška liturgika*. V Ljubljani 1933. Založila Jugoslovanska knjigarna. Tiskala Jugoslovanska tiskarna. G. pisatelj je v drugi izdaji Pastoralnega bogoslovja iz tehtnih razlogov izločil liturgična vprašanja in obdelal liturgiko v posebni knjigi. Po uvodu: Kaj je liturgija? Kaj liturgika? in po kratkem pregledu o zgodovini liturgike obravnava g. pisatelj celo obširno tvarino v dveh velikih delih: 1. Obča liturgika, 2. Posebna liturgika. V prvem delu oz. knjigi govori o liturgični zakonodavni oblasti, o liturgičnih oblikah vobče, o besedah in dejanjih v liturgiji; tu nahajamo med drugim poglavje o sveti poeziji in liturgičnem petju. Sledi poglavje o liturgičnih prostorih: cerkev in nje oprava, oratoriji (kapele), krščansko pokopališče. Potem poglavje o liturgičnih posodah in liturgični obleki. Na široko so opisani sveti časi; zelo lepo in poučno poglavje tudi za organiste in cerkvenike. V drugem delu oz. knjigi govori g. pisatelj o sv. maši, tudi jako zanimivo poglavje za cerkvenega glasbenika. Sledi poglavje o shranjevanju in čiščenju presv. Rešnjega Telesa, poglavje o duhovnih dnevnih in javnih ljudskih pokopališčih in končno poglavje o zakramentalnih sv. opravilih. V dobi, ko se povsod probuja živo zanimanje za liturgijo, bo ta dragocena knjiga dobrodošla duhovniku kakor laiku, med temi še zlasti organistom. Cena broširanemu izvodu je 96 Din, v polplatno vezanemu 110 Din, v polusnje 125 Din.

St. Premrl.

Anton Jobst: *Devet lahkkih mašnih pesmi* za solo, ženski, moški in mešani zbor z orglami. Z dovoljenjem škof. ordinariata v Ljubljani dne 19. jan. 1933. Samozaložba. — Gospod skladatelj je te svoje najnovejše mašne pesmi nazval lahke in po večini tudi res so, zlasti če jih primerjamo z raznimi njegovimi prejšnjimi skladbami. Zložene so na razna novejša mašna besedila, nekatere izmed njih namenjene za določene cerkvene čase oziroma praznike: št. 3 za postni, št. 8 za velikonočni čas, št. 6 v čast Materi božji. V lahkem, jasnem in zelo pevnem slogu so zložene zlasti št. 1, 2, 4, 7, 8 in 9. Št. 3 je bolj

figurirana, harmonsko bogata, prav posrečena in učinkovita. Št. 4 je v srednjem delu skoro predomača in spominja na dr. Kimovčevo v zbirki »Gospodov dan«. Št. 5, v prvem delu manj izrazita, se živahneje razvija v drugi polovici. Mogočna, enotna v izrazu in izdelavi je osma pesem. Št. 9 prične z ženskim zborom, nadaljuje z moškim, konča pa v šesterglasnem mešanem. Prepričan sem, da bodo naši cerkveni pevovodje s temi Jobstovimi mašnimi pesmimi prav zadovoljni in jih s svojimi pevci radi prepevali. Cena partituri je 11 Din, pri večjem naročilu 10 Din, glasovi po 2.50 Din. Naročila sprejema Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani in skladatelj, organist v Zürich. St. Premrl.

Razne vesti.

Prezvzišeni gospod dr. Gregorij Rožman, knezoškof ljubljanski, je obhajal dne 9. marca svojo petdesetletnico. Kmalu bo tri leta, odkar je zasedel ljubljansko škofijsko stolico. Njegovo škofovsko geslo je: »Križa breme in plačilo.« Želimo Prezvzišenemu, naj bi Mu Gospod Bog, udana duhovščina in zvesti verniki lajšali posebno danes težko škofovsko breme, post multos, plurimos annos pa naj bi bilo plačilo križa preobilno!

Bogoslovni profesor v Vidmu g. Ivan Trinko-Zamejski, oče beneških Slovencev, nestor slovenskih pesnikov in slovenski skladatelj, je obhajal 25. januarja sedemdesetletnico. Kličemo mu: Bog ga živi in ohrani še leta in leta!

V župni cerkvi sv. Petra v Ljubljani se je v nedeljo 5. marca vršila slovesna sv. maša po vzhodnem obredu v staroslovenskem jeziku. Opravil jo je ob številni asistenci predsednik zbora profesorjev zagrebškega bogoslovja g. dr. Janko Šimrak. Odgovore in speve je pel Cirilo-Metodov zbor iz Zagreba. Ljubljana je pokazala za to bogoslužje veliko zanimanje.

Cerkveni koncert ljubljanskih okrožij Pevske zveze se bo vršil 30. aprila v cerkvi sv. Petra v Ljubljani.

VII. glasbeni večer, ki se je vršil v Ljubljani 8. februarja, je bil posvečen slovenskemu skladatelju Viktorju Parmi. Skladatelja je temeljito orisal g. Heri Svetel. Parmove skladbe pa sta izvajala operni pevec Svetozar Banovec in salonski kvintet.

G. Rudolf Warbinek, tovarnar klavirjev, je umrl v Ljubljani 6. februarja. Blagopokojni se je rodil na Moravskem, študiral svojo stroko na Nemškem in na Dunaju, prepotoval Italijo, Ogrsko in Bolgarijo, nato pa se pred 35 leti naselil v Sloveniji in začel svojo obrt 1895 v Ljubljani. Bil je vešč in vesten delavec svoje stroke. Njegova tvrdka je uživala velik ugled in sloves v Jugoslaviji in v inozemstvu. Za svoje mojstrske izdelke je dobil na raznih mednarodnih razstavah v Londonu, Parizu, Budimpešti, Bruslju, Osijeku in Trstu mnogo odlikovanj. Njegovo tvrdko in obrt bo vodil sedaj njegov sin Rudolf. Pokojnemu Warbineku želimo večni pokoj!

V ljubljanski operi so zadnje mesece ponovili že lani vprizorjeno Konjovićevo opero »Koštano«, dali nanovo opero »Morano« hrvatskega skladatelja Jakova Gotovaca, ki korenini v libretu kakor v glasbi v naši domači folklori, kaže skladateljevo svežo fantazijo hkrati s pestro instrumentacijo. Izvedba je bila prav dobra. Prestava te opere v slovenščino pa ni najboljša. »Koštano« so peli v izvirniku. Vendar bi bilo edino prav in umestno, da se v slovenskem narodnem gledališču igra in poje slovensko. Zelo neprijeten vtis dobi obiskovalec naše opere, kadar sliši na odru mešanico raznih jezikov. Zakaj celo nekateri naši domači pevci pojo semtertje v srbohrvaščini, nam ni umljivo. — Dne 24. februarja so uprizorili novo izvirno opereto »Blejski zvon«, delo našega slovenskega slikarja in skladatelja prof. Saša Šantlja. — Kot gosti so nastopili zadnji čas izmed slovenskih umetnikov g. Josip Rijavec, ki je pel v operah: »Manon«, »Bohème« in »Rigolletto«, g. Josip Križaj v več operah, gospa M. Oberwalderjeva v »Rigolletto« in gdčna Milena Verbičeva v »Nižavici«. Samostojen plesni večer sta priredila Pia in Pino Mlakar in pokazala globoko, resno tovrstno umetnost. Na klavirju

ju je spremljal operni dirigent g. dr. Danilo Švara. Nastopila sta nekaj kratov tudi z našim opernim ansamblom v baletni pantomimi »Punčka« poleg drugih solističnih in skupnih točk.

Državni konservatorij v Ljubljani, ki je kot tak zaključil koncem junija 1932 šesto leto svojega obstanka (prej se je imenoval Konservatorij Glasbene Matice), je imel v minulem šolskem letu 188 gojenk in gojencev, in sicer 22 na nižji, 152 na srednji in 14 na visoki šoli konservatorija. Na nižji šoli je obiskovalo 14 gojencev klavir, 4 gojenci gosli, 2 gojenca čelo. Srednja šola je imela naslednje predmete: solopetje 7 letnikov, 85 gojencev; klavir kot glavni predmet 6 letnikov, 38 gojencev, kot stranski predmet 53 gojencev, torej skupno klavir 91 gojencev; gosli kot glavni predmet 5 letnikov, 22 gojencev; flavta 7 gojencev, oboa 2, klarinet 4, fagot 1, rog 2, trobenta 8, pozavna 3, pavke 2, orgle 3 gojence. Visoka šola je imela pri solopetju 1 gojenca, v klavirju 2, v goslih 4 in v ostalih predmetih 7 gojencev. Nadaljnji oddelki konservatorija so imeli sledeči obisk: oddelek za kompozicijo 10, dirigentska šola 4, operna šola 21, pedagoški oddelek 22 gojencev. Poleg tega obiskujejo gojenci tudi 18 teoretičnih predmetov in razne ansambelske oddelke in vaje. Tekom šolskega leta je priredilo ravnateljstvo z gojenci 15 produkcij, in sicer: 4 interne vaje, 5 javnih produkcij, 4 javne nastope gojencev operne šole in dva komorna koncerta. Poleg tega so gojenci konservatorija nastopali zelo pogostokrat tudi drugod. — Na konservatoriju se vrše od leta 1922 dalje diplomski, oziroma absolutorijski izpiti. Tekom teh deset let so napravili izpit za strokovne učitelje petja na meščanskih šolah 4 kandidati, državni izpit iz glasbe ima 26 kandidatov, absolutorij srednje šole konservatorija ima 30 bivših konservatoristov, absolutorij visoke šole pa 5 gojencev. Diplomski izpit pedagoškega oddelka je do danes napravilo 9 kandidatov, skupno je torej absolviralo eden ali drugi oddelek državnega konservatorija, oziroma prej Konservatorija Glasbene Matice 74 gojencev, od tega jih je 52 v javnih poklicih kot učitelji glasbe ali nastopajoči umetniki. — Srednjo šolo konservatorija so absolvirali koncem letošnjega šolskega leta Lipovšek Marijan (oddelek za klavir) z odličnim uspehom, Krmpotić Ivan (oddelek za solopetje) s prav dobrim uspehom in Marčec-Olup Mara (oddelek za solopetje) s prav dobrim uspehom. — Visoko šolo so absolvirali Sušteršič Vinko (oddelek za violino) z odličnim uspehom in Verbič Milena (oddelek za solopetje) z odličnim uspehom. — Diplomski izpit pedagoškega oddelka z oceno »soglasno« pa so prejeli: s. Aljančič Hilarina (petje kot glavni predmet), Roeger Rija (klavir kot glavni predmet) in Rozman Jože (petje kot glavni predmet).

Nov cerkvenoglasbeni list »Cirilometodski vjesnik« je začel izhajati v Zagrebu. Izšla je 1.—2. številka. List se bo pečal s staroslovensko cerkveno glasbo in bo imel tudi glasbeno prilogo. Uredništvo in uprava: Zagreb, Gunduličeva ulica 24. Cena listu z glasbeno prilogo 96 Din, brez priloge 36 Din.

V Zagrebu je 26. februarja umrl dirigent in tajnik zagrebške opere g. Oskar Smodek.

Dne 3. februarja je v Ljubljani umrla gdčna Urška Maležič, vzor slovenskega katoliškega dekleta in marljiva članica naših organizacij. Mnogo let je pela pri »Ljubljani«, nekaj časa tudi na stolnem koru. Pela je alt. Pred letom je zbolela za jetiko, ki jo je brž pokosila, dasi šele 30 letno. Naj počiva v miru.

Dne 13. februarja je preteklo 50 let, kar je v Benetkah preminul eden največjih svetovnih glasbenikov in skladateljev, genialni operni reformator 19. stoletja, Rihard Wagner. Svojim enajstim operam je napisal sam besedilo, gradivo pa je jemal iz nemških narodnih pesmi. 30 let je deloval kot dirigent v različnih nemških gledališčih, prepoštoval vsa evropska središča in živel pogostokrat v zelo badnih razmerah, dokler mu ni Ludovik II. Bavarski poklonil vilo ob starnberškem jezeru. L. 1876 je otvoril v Beyreuthu gledališče, ki se danes v njem proizvajajo pretežno Wagnerjeve opere.

Znani violinski virtuoz, profesor Willy Burmester je umrl 16. januarja v Hamburgu, kamor je prišel iz Münchena koncertirat. Rojen je bil 16. marca 1869 v Hamburgu. Gosli se je pričel učiti že štiri leta star, s sedmim letom je že javno nastopil. Od 1886 dalje je prirejal koncerte in koncertne turneje.

V kratkem izidejo nove Marijine pesmi, ki sta jih zložila p. Hugolin Sattner in Emil Hochreiter. Poleg teh izda skladatelj Martin Zeleznič novo zbirko Marijanih. In tretja goriška zbirka »Zdrava Marija« bo obsegala izključno Marijine pesmi. Tako bomo za letošnji maj z novimi lepimi, domačimi Marijinimi pesmimi bogato preskrbljeni.

Slovenske najnovejše pesmi iz rokopisov je pela gdňa prof. Milena Verbičeva 12. februarja v ljubljanskem radiu. Bile so to skladbe slovenskih skladateljev: Bravničarja, Osterca, Škrjanca, Šušteršiča in Švare. — Na drugem takem večeru 15. februarja so nastopili naši konservatoristi gg. Krmpotič, Gallatia, Prevorsek, Franko, Zagar in Pianeki. Izvajali so skladbe naših novejših skladateljev, med njimi tudi najmlajših: Drmote, Hrovatina, Šivica in Šturma.

Jugoslovanska gasilska zveza v Ljubljani je razpisala za dve najboljši koračnici nagradi po 1000 in 800 Din. Prva skladba, »Vrlim gasilcem«, bodi melodiozna, da ji bo mogoče dodati primerno besedilo. Druga koračnica naj vsebuje gasilske signale. Rok do 1. maja 1933.

Slovensko prosvetno društvo »Triglav« v Karloven je priredilo 4. marca v tamošnjem »Hrvatskem domu« svoj drugi nastop. Društveni mešani in moški zbor je izvajal skladbe od Vodopivca, Sattnerja, Zganca in Vilharja.

V Osijeku dobi župna cerkev sv. Petra in Pavla v kratkem nove trimanualne orgle z 62 registri. Gradi jih tamošnji orgelski mojster Hans Mauracher.

Mednarodno tekmovanje za petje in klavir se bo vršilo na Dunaju od 26. maja do 16. junija 1933, oboje pod vodstvom Clemensa Kraussa, ravnatelja dunajske državne opere. Prospekti se dobe pri avstrijskem konzulatu v Ljubljani, Tyrševa cesta 31.

Nemški glasbeni institut za inozemce v Berlinu priredi od 27. maja do 12. avgusta 1933 mojsterske tečaje za klavir in gosli (Berlin-Charlottenburg, 2, Fasanenstrasse 1).

Centralni institut za vzgojo in poduk, glasbeni oddelek, nam sporoča, da se bodo vršili v Berlinu glasbeno-pedagoški tečaji, in sicer od 5. do 13. maja tečaj za privatne glasbene učitelje in poklicne glasbenike, od 15. do 23. maja za učitelje glasbenih šol. Priglase sprejema gori emenjeni glasbeni oddelek centralnega instituta, Berlin-Charlottenburg, 2, Hardenbergstrasse 36.

Glasbila v Angliji. Od l. 1924 do 1930 izkazuje angleški stalež glasbil veliko razliko. Klavirjev so leta 1924 izdelali 95.000, leta 1930 pa samo 53.000! Nasprotno je pri gramofonih: leta 1924 so jih napravili 276.000, leta 1930 pa nad 770.000! Umetnost torej nazaduje, avtomat pa napreduje. Zanimivo bi bilo izvedeti, kako je z glasbili v Jugoslaviji, zlasti še zdaj, ko živimo v dobi radia.

Tekme italijanskih pevskih zborov »Večerne šole« so se vršile 29. maja 1932 v Gorici. Med njimi so nastopili tudi pevski zbori iz Primorskega: Iz Vipave, St. Vida, Vrabč, Lozic, Budanj, Vrhpolja, Goč in iz Kojškega. Pevska zbora iz Kojškega in Lozic sta pela italijanske mešane zборе, ostali enoglasno. Med vipavskimi zbori je loziški odnesel prvo nagrado, med vsemi italijanskimi pa drugo mesto.

V Vatikanu izgotavljajo največje orgle sveta. Po izjavah strokovnjakov bodo to hkrati najpopolnejše in najzvočnejše orgle na svetu. Postavljene bodo v dvorani Gregorja XIII. v pontifikalnem institutu nabožne glasbe. Nove orgle bodo prvič zabučale že letos okrog Velike noči. Blagoslovitvi bodo prisostvovali vsi kardinali in diplomatski zbor papeževnega dvora. Sveti oče bo poslušal slavnostni koncert po radiju.

Tvrška Valiček in sin v Gorici, Via dietro castello 23, izdeluje dobre orgle in harmonije. Tvrška je vredna vsega priporočila.

NASE PRILOGE.

V današnji glasbeni prilogi prinašamo nadaljevanje dr. Franc Kimovčeve latinske maše »Missa pastoralis brevissima« za mešani zbor in orgle: Credo in Sanctus. Posamezni izvodi se dobe pri naši upravi po 250 Din.

† Profesor dr. Josip Mantuani.

Ravno smo nameravali našim naročnikom sporočiti, da g. profesor dr. Josip Mantuani vsled težke bolezni za enkrat ne more nadaljevati svojega na široko zastavljenega orisa »Zgodovina cerkvene glasbe«, ki smo ga objavili v našem listu od l. 1930., št. 5, 6 dalje, — pa moramo ob zaključku današnje številke na neizmerno žalost že zapisati, da je naš odlični sotrudnik, velikan v kraljestvu znanosti: muzikolog, zgodovinar umetnosti in arheolog ter eden najbolj delavnih mož na polju naše ljudske prosvete — preminul. Bog ga je odpoklical k Sebi 18. marca na predvečer praznika sv. Jožefa, njegovega patrona in le malo dni pred njegovim rojstnim dnevem; 28. marca bi namreč izpolnil 73 let.

Blagopokojni dr. Mantuani ima velike zasluge tudi pri našem Cecilijinem društvu in pri naši cerkveni glasbi sploh: kot dolgoletni odbornik oziroma podpredsednik Cec. društva, kot nadzornik organistov, kot dolgoletni predavatelj cerkvenoglasbene zgodovine na naši orglarski šoli in kot eden prvih sotrudnikov »Cerkvenega Glasbenika«.

Hudo nam je pri toliki izgubi, pa zgodi se volja božja. Preminulemu dragemu pokojniku naj sveti večna Luč! Preostalim naše najsrčnejše sožalje!

V daljšem članku se bomo blagopokojnega, velezaslužnega profesorja dr. Josipa Mantuanija spominjali v prihodnjih številkah.

Uredništvo.

DAROV ZA »CERKVENI GLASBENIK«.

G. Emil Vidrih, Sušak, 60 Din; po 20 Din: g. Martin Planinšek, organist v Tržiču; g. Anton Grum, organist na Vrhniki; g. duhovni svetnik Franc Traven, župnik v Sodražici; g. Pavel Rančigaj, profesor glasbe v Ljubljani, 15 Din; po 10 Din: g. Jakob Rupnik, Kranj; g. Rudi Vahčič, kaplan v Rušah; g. Franc Požun, organist v Žužemberku; č. šolske sestre v Topolšici; g. Anton Wornig, organist na Bledu; g. Jakob Sem, kaplan v Mežici; g. Miha Ličar, organist v Trbovljah; g. Anton Gole, kurat v Stični; župni urad v Krašnji; g. Anton Tramte, izdelovatelj harmonijev v Medvodah; g. Vinko Rupnik, Godovič; g. Gustav Rakuša, organist v št. Ilju v Slov. goricah. Vsem se pri srčno zahvaljujemo. Bog vam povrni!

LISTNICA UREDNIŠTVA.

O novem slovenskem obredniku bomo poročali, ko izide še novi škofijski in bō škofijski ordinariat izdal glede uporabe novega obrednika potrebna navodila.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 50 Din, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravništvo: Pred škofijo 12/I. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.